

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlul de manuscris

C.Z.U.: 37.091(043.2)

BUNDĂ CARMEN

**FORMAREA CULTURII MORALE LA ELEVII DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR DIN
PERSPECTIVA COMPETENȚEI PEDAGOGICE**

Specialitatea 531.01. - Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINAU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației” a Universității Pedagogice de Stat ”Ion Creangă”

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

Președintele Comisiei:

GARȘTEA Nina, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Conducător științific:

SILISTRARU Nicolae, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Referenți oficiali:

GORAȘ-POSTICĂ Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

PATRAȘCU Dumitru, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

BETIVU Aurelia, doctor în științe ale educației, conferențiar universitar, Universitatea de Stat ”Alec Russo” din Bălți

Susținerea va avea loc la 10.01.2025 ora 14-00, în ședința Comisiei de susținere publică din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, sala Senatului, str. Ion Creangă, 1, bl. 2.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la pagina web a Universității Pedagogice de Stat ”Ion Creangă” din Chișinău (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expedit la 10.12.2024

Președintele Comisiei:

GARȘTEA Nina, doctor în științe pedagogice,
conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică
de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

_____

Conducător științific:

SILISTRARU Nicolae, doctor habilitat în științe pedagogice,
profesor universitar

_____

Autor: BUNDĂ Carmen

_____

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	6
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	29
BIBLIOGRAFIE	31
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	33
ADNOTARE (rom. și eng.)	34

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Procesul dezvoltării morale a personalității nu este rectiliniu și uniform, se atestă anumite dificultăți, dar și particularități de manifestare în dependență de vârstă. La vârsta școlară mică sub raport temperamental, adică trăsăturile primare și de tipul de activitate superioară cu unele tipare noi.

Atitudinile școlarului se dezvoltă în strânsă legătură cu activitatea sa de bază – învățarea. Copilul își asumă o nouă poziție socială, cea de elev. Prin urmare, apar și se dezvoltă noi relații interpersonale în cadrul grupului de elevi, se formează și se dezvoltă *atitudinile de învățare*.

În conformitate cu Codul Educației al Republicii Moldova, părinții sunt obligați să creeze condiții adecvate pentru ca copiii din familie să primească o educație de calitate și să coopereze cu instituțiile de învățământ pentru a contribui la realizarea obiectivelor educaționale [10]. Modelele pozitive sunt una dintre cele mai valoroase surse și joacă cel mai important rol în evoluția și stabilirea imaginii morale a copilului, iar modelele pozitive vin inevitabil din familie. Familia contemporană ca instituție socială umană poate fi considerată în acest caz ca nucleu fundamental al societății, întrucât rolul și sarcina ei sunt tocmai de a asigura dezvoltarea morală generală și atitudinală a copilului.

„*Învățământul primar contribuie la formarea copilului ca personalitate liberă și creativă și asigură dezvoltarea competențelor necesare continuării studiilor în învățământul gimnazial*” [10, art.26].

Deși societatea este orientată spre tehnologie și se pune accentul pe integrarea *aplicațiilor digitale*, criza valorilor și îndeosebi a valorilor morale ne conduc la ideea valorificării conștiinței și conduitei morale orientată spre formarea culturii morale elevilor în contextul realizării curriculare.

„Curriculumul include toate experiențele planificate riguros pentru a fi formate elevilor în școală, spre a atinge finalitățile învățării la cele mai înalte standarde de performanță permise de posibilitățile lor individuale” [5].

Descrierea situației în domeniul cercetării și identificării problemei de cercetare.

Probleme ce țin de studiul conceptului de cultură morală au fost abordate în lucrările științifice ale savanților G. Allport [1], H. Spencer [32], T. Callo [7], M. Borozan [3], V. Capcelea [8], A. Calancea [6], L. Sadovei [30], M. Malim [20], D. Vrabie [36] ș.a.

Studiile în vederea formării profilului moral al personalității au fost și sunt la ordinea de zi în societate. Această problemă a devenit obiect de cercetare a unor cercetători, precum Im. Kant, [18], J. Piaget [29], W. Allport [1], D. Patrașcu [26], M. Borozan [3], A. Maslow [21], I. Nicola [24], L. Cuznețov [12], M. Călin [9], S. Cristea [11], L. Sadovei, [30], N. Silistraru [31], V. Panico [25], E. Macavei [19] ș.a.

Detaliind și concretizând, menționăm că Im. Kant [18] a studiat personalitatea morală, legea morală, datoriile morale, constrângerea morală etc. Aceste deziderate au condus la următoarele **contradicții**:

- între cerințele acute ale societății moderne de formare a culturii morale la elevii claselor primare și lipsa unui *sistem metodologic* în formarea conștiinței lor morale;
- între importanța formării în școală a conștiinței morale și dificultățile părinților în relația cu școala și societatea privind educația culturii morale;
- între importanța valorificării personalității copiilor și abordarea *deficitară* a curriculumului de către cadrele didactice.

Contradicțiile date au condus la identificarea **problemei cercetării**: Care sunt premisele și mecanismele formării culturii morale la elevii claselor primare din perspectiva competenței pedagogice.

Direcțiile cercetării:

- determinarea dificultăților privind formarea în școală și în familie a culturii morale a elevilor de vârstă școlară mică;
- oferirea/identificarea oportunităților de valorificare a culturii morale la elevii din învățământul primar.

Scopul cercetării constă în stabilirea fundamentelor pedagogice de elaborare și experimentare a Modelului pedagogic de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva situațiilor de învățare.

Obiectivele cercetării:

1. elucidarea noțiunii de competență, competență pedagogică, cultură morală;
2. identificarea principiilor și a condițiilor de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar;
3. stabilirea reperelor formării conștiinței și conduitei morale ca nucleu a culturii morale la elevii din învățământ primar din perspectiva curriculară;
4. stabilirea metodologiei de formare a competenței didactice în contextul formării culturii, conștiinței și conduitei morale la elevi;
5. elaborarea Modelului pedagogic și a Programului de formare a culturii morale la elevii din învățământ primar.

Ipoteza cercetării:

Formarea culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice poate fi rezultativă în condițiile în care:

- vor fi identificate și aplicate repere teoretico- metodologice ale educației morale și culturii morale a elevilor din învățământul primar adaptate la condițiile caracteristice comportamentelor morale;
- vor fi valorificate modelele și micromodelele culturii morale în situații de învățare ;
- va fi elaborat și validat experimental Modelul pedagogic de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice prin valorificarea Programului aplicat.

Metodele de cercetare:

- *metode teoretice*: documentarea științifică; analiza și sinteza; generalizarea și sistematizarea inducția și deducția; modelarea matematică;
- *metode empirice*: observarea științifică; conversația; anchetarea copiilor, chestionarea cadrelor didactice, părinților; experimentul pedagogic;
- *metode statistice*: analiza calitativă și cantitativă a datelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică rezultă din modul în care sunt definite, analizate și valorificate în context *general* (delimitat și analizat la nivel de *competență pedagogică* și de *cultură morală*) și *specific* (analizat la nivel de curriculum școlar primar, de treaptă a învățământului, de cultură morală care poate fi dobândită, formată și dezvoltată în acord cu *psihologia școlarului mic*); au fost aprofundate și corelate în construcția *Modelului pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice*.

Semnificația teoretică a cercetării este probată la nivelul construcției Modelului pedagogic de formare a culturii morale la elevii din învățământ primar din perspectiva competenței pedagogice, fundamentat conceptual și metodologic la nivelul legăturilor dintre: *competența pedagogică* (fundamentată psihologic, sociologic și managerial) - *competența didactică* (fundamentată psiho-genetic, socio-cultural și practic la nivel de curriculum *național*) - *cultura morală a elevilor* din învățământul primar (fundamentată axiologic, teleologic, metodologic și normativ) care susțin tehnologia educației morale, eficientă în învățământul primar (prin scop general, conținuturi specifice, strategii (care includ forme, metode, stiluri - adecvate).

Valoarea practică este probată în procesul de aplicare și experimentare a Modelului pedagogic de formare a culturii morale la elevii din învățământ primar din perspectiva curriculară, permite perfecționare permanentă a *culturii și a educației morale* în contextul învățământului primar, perfecționare bazată pe exersarea competenței de comunicare didactice a profesorului, în mod special la nivel de metodologic de educație la mica școlaritate.

Rezultatele științifice înaintate spre susținere:

1. Procesul formării conștiinței morale în școală este o activitate conștientă, complexă în vederea formării convingerilor, sentimentelor și comportamentelor morale și se realizează prin îmbinarea rațională a metodelor și procedeele educative la elevi de vârstă școlară mică spre o

orientare corectă din partea învățătorului prin sfera socială a educației, de o importanță mare la etapa actuală, când cultura morală este nucleul dezvoltării societății

2. Educația, privită ca ansamblul de acțiuni prin care se urmărește formarea/dezvoltarea personalității, se realizează practic prin întregul comportament al profesorului față de elevi/studenti: de la mesajul informațional transmis și modul de prezentare până la conduita față de cei educați. Rolul de bază în crearea circuitului comunicativ al triunghiului pedagogic revine *conținuturilor didactice* (componentă de baza a activității pedagogice), acestea fiind dublu codificate de către receptor: cognitiv și afectiv. În aceste condiții profesorului îi revine, pe de o parte, sarcina de a proiecta și dirija **circuitul conținuturilor didactice**, pe de altă parte, sarcina de a favoriza un alt circuit, definit de Ezechil L. **circuitul conținuturilor afectiv-atitudinale**, exprimate prin *acceptare, izolare, aprobare, conformare, renunțare, protest, apreciere valorică de formare a culturii morale*. [16].

3. În baza experimentului și a Programului de formare a culturii morale din perspectiva competenței pedagogice la elevii claselor primare au fost determinate caracteristici ale atitudinii ca parte componentă a culturii morale: poate fi măsurată doar într-o manieră, indirectă, prin manifestările comportamentale sau psihofiziologice; ansamblul de elemente cognitive raportate la un obiect cărora le sunt asociate evaluări pozitive sau negative; atitudinile sunt precursorile comportamentului; individul produce reacții adaptate și conștiente față de obiectele asociate atitudinii; poziție a unei persoane – de acceptare sau de respingere cu o intensitate mai mare sau mai mică a obiectelor, fenomenelor, persoanelor, grupurilor sau instituțiilor.

Implementarea rezultatelor obținute în procesul didactic, în contextul specific învățământului primar realizată în contextul valorificării Modelului pedagogic de formare a culturii morale la elevi în activitatea de proiectare curriculară a activităților școlare și extrașcolare, determinate de curriculumul pentru învățământul primar, cu aplicații speciale la nivel de *tehnologie a instruirii* din Județul Ilfov Școala Gimnazială Nr1 Ciorogârla, România.

Problema științifică soluționată rezidă în fundamentarea teoretică și aplicativă a funcționalității Modelului pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice. Prin implementarea Programului pedagogic s-a reușit sporirea nivelului de formare a convingerilor și comportamentelor morale ca elemente ale culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice.

Aprobarea și validarea rezultatelor științifice. Principalele rezultate ale cercetării sunt evidențiate în articolele științifice publicate și în comunicările susținute în cadrul conferințelor științifice.

Publicații la tema tezei: 11 lucrări științifice: 4 articole în reviste științifice din Republica Moldova și din România și 7 articole susținute în cadrul conferințelor naționale și internaționale de profil.

Volumul și structura tezei. Conținutul tezei cuprinde: adnotare (în limba română și engleză), lista tabelor, lista figurilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie alcătuită din 166 de titluri, 17 anexe, un total de 138 pagini care alcătuiesc corpul principal al lucrării de cercetare.

Cuvinte-cheie: morală, etică, educație morală, cultură morală, elev, profesor, valori, curriculum, formare, dezvoltare, model pedagogic, competență pedagogică.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este prezentată și argumentată actualitatea și importanța temei, descrierea situației în domeniul de cercetare; sunt formulate problema cercetării, direcțiile de soluționare, scopul și obiectivele; este expusă metodologia cercetării; se descrie noutatea și originalitatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, problema științifică importantă soluționată în cercetare; este elucidată aprobarea rezultatelor cercetării și sumarul compartimentelor tezei.

În **Capitolul 1. „Repere teoretice ale culturii morale în contextul comunicării pedagogice”**. În ierarhizarea competențelor specifice cadrului didactic, M. Călin pune un accent deosebit pe competența comunicativă a profesorului, argumentând că în relația pedagogică de

comunicare nu este vorba doar despre probleme tehnice, cum ar fi transmiterea rapidă și nedeformată a informației. Problema esențială este eficiența comunicării, care se referă la competența de comunicare a vorbitorilor, văzută ca un ansamblu de abilități personale ce facilitează procesul comunicativ [9, p. 165]. Având în vedere că profesorul este cel care inițiază și dirijează procesul de comunicare, definirea dimensiunilor profesionalismului cadrului didactic este relevantă de gradul de stăpânire a unui quantum de competențe ce-i asigură dezvoltarea continuă și eficiența profesională, subliniază Călin M. într-un alt context.

Au fost evidențiate următoarele caracteristici ale competenței pedagogice cu caracter bilateral, care evidențiază necesitatea instituirii unei legături performante între profesor și școlar:

➤ *discursul didactic* are un pronunțat caracter explicativ, vizează înțelegerea profundă a cunoștințelor de către elevi. De aceea, discursul didactic este explicativ și orientat spre învățarea prin înțelegere, nu doar prin memorare;

➤ *comunicarea didactică* - este structurată conform logicii pedagogice a științei care se predă. Profesorul folosește tehnici didactice precum explicații, demonstrații, întrebări și activități problematizante pentru a sprijini învățarea;

➤ *profesorul* - în dubla sa calitate de emițător și receptor - are un rol esențial în comunicarea conținuturilor. El este responsabil pentru filtrarea, organizarea și accesibilizarea informațiilor, adaptându-le la nevoile și particularitățile elevilor.

Referitor la *competența de comunicare didactică* Stroe M. subliniază importanța competenței de comunicare didactică ca fiind o abilitate esențială pentru atingerea scopurilor educaționale. Aceasta implică capacitatea profesorului de a-și adapta comportamentele într-o situație pedagogică, având un impact direct asupra performanței și stilului său de muncă. Competența de comunicare, astfel înțeleasă, se referă nu doar la transmiterea informațiilor, ci și la efectele acesteia în procesul educativ, având rolul de a facilita schimburi interpersonale productive și de a sprijini dezvoltarea elevului într-un mod adecvat contextului didactic [34, p. 42]. În literatura de specialitate, diferențierea între termeni precum *capacitatea de comunicare*, *competența de comunicare* sau *competența comunicativă* nu este întotdeauna clar definită, însă competența de comunicare se referă, în principal, la rezultatul schimbului interuman, adică la efectele acestuia asupra relației profesor-elev și, implicit, asupra procesului de învățare. Aceasta presupune nu doar operaționalizarea actului de comunicare (transmiterea și recepționarea informațiilor), ci și relaționarea eficientă între cei implicați, contribuind la construirea unui climat educațional favorabil.

Din perspectiva *abilităților comunicative*, măiestria și vocația unui profesor se reflectă în abilitatea acestuia de a stimula un interlocutor activ, capabil să inițieze și să participe activ într-o situație de comunicare. Nu este suficient ca viitorul pedagog să învețe doar să vorbească corect și frumos sau să scrie inteligibil. Este esențial ca acesta să fie capabil să inițieze și să susțină un dialog educațional, să creeze texte care să stimuleze gândirea și să capteze atenția elevilor, menținându-le interesul pe parcursul întregului proces educativ. Aceasta implică nu doar transmiterea de informații, ci și crearea unui cadru interactiv și dinamic, în care elevul devine activ în învățare.

Principiile, factorii și condițiile unei *comunicări eficiente* analizate constituie poziționări teoretice privind: dezvoltarea conceptului de competență de comunicare didactică; stabilirea/deducerea dimensiunilor de interacțiune dintre actul de comunicare și tipologia strategiilor didactice; modelarea strategiilor didactice interactive ca reflexie a esenței actului de comunicare didactică. [30]

Raportul dintre cele trei tipuri de cunoștințe: declarative - procedurale - atitudinale, este apreciat în funcție de *durabilitatea* acestora importantă în procesul de formare și dezvoltare și de stabilizare valorică și de desfășurare efectivă a *competenței didactice* necesară profesorilor și elevilor în contextul deschis al procesului de învățământ. Practica instruirii ne semnalează dacă ea beneficiază, în realitate, de anumite *cunoștințe durabile*, funcționale pe termen mediu și lung.

Cunoștințele declarative, așa cum indică practica socială și pedagogică, sunt mult mai susceptibile de a se pierde în timp comparativ cu cunoștințele procedurale (deprinderile și priceperile). Pentru a întări cunoștințele declarative - exprimate prin verbul „a ști” - este necesar

să le transformăm, prin exerciții eficiente, în cunoștințe procedurale, validându-le prin verbul „a ști să faci”. Acestea permit rezolvarea unor situații și probleme tot mai complexe, folosind deprinderile și priceperile dobândite prin numeroase exerciții algoritmice sau euristice, ce vizează aplicarea practică și operaționalizarea cunoștințelor declarative.

Cunoștințele atitudinale, exprimate prin verbul „a ști să fii”, susțin modelul de dezvoltare umană prin educație, cel mai stabil. Acestea sunt rezultatul faptului că, formarea atitudinilor este strâns legată de dezvoltarea sistemelor de valori personale, într-un proces de învățare, *care se întinde pe o perioadă mai lungă*, fiind însă influențat de gradul de asimilare, interiorizare și utilizare a cunoștințelor declarative și procedurale, combinate și optimizate constant [Ibidem, p. 22].

În competența didactică a unui profesor includem următoarele componente: *competența științifică, competența psihosocială, competența psihopedagogică*.

În **Capitolul 2 „Formarea culturii morale la elevii claselor primare prin activitățile școlare”**, este prezentată ființa pătrunsă *de moralitate*, Im. Kant, G.H. Pestalozzi, I. Herbart, E. Durkheim, prin care I. Dewey insistă pe formarea caracterului prin valorile propuse de școală și familie. În acest context, școala se diferențiază de familie printr-o serie de valori, care pot fi ilustrate prin „perechi” de valori distincte, prezentate în următorul tabel:

Tabelul 2.1. Valori posibile prin care școala se distanțează de familie.

Familie	Școală
libertate absolută (libertate a bunului plac); egoism, afirmat prin „totul mi se cuvine”; lipsă de respect pentru muncă și efort; intoleranță rezultată din egoism; dependență de familie („părinții rezolvă totul”).	libertate controlată; cooperare, întrajutorare care formează convingerea că „totul se obține cu efort”; respect al muncii și al efortului; toleranță, respect al alterității, flexibilitate; autonomie în formare.

Valorificarea atitudinilor pedagogice în cadrul activităților organizate în context deschis al sistemului și al procesului de învățământ presupune cunoașterea și respectarea particularităților acestora. Pe de o parte, avem în vedere *relativa stabilitate a atitudinii* în general, a *atitudinii pedagogice* în particular, impusă de normativitatea specifică domeniului. Pe de altă parte, caracterul deschis al contextului pedagogic (sistem și proces de învățământ, organizație școlară, activitate didactică etc.) constituie o premisă care crează posibilitatea schimbării atitudinii pedagogice, evoluției sale în funcție de dinamică: a) educației, instruirii, proiectării educației și a instruirii (la nivel paradigmatic, coceptual, metodologic etc.); b) cererilor de educație/instruire de calitate (în plan internațional, național, teritorial); c) aspirațiilor exprimate individual și comunitar la nivel de orientare școlară și profesională, ghidare în carieră etc.; d) motivației externe și interne angajată în cadrul diferitor acțiuni de formare profesională inițială și continuă (inclusiv în zona personalului didactic) etc.

Aprecierea și evaluarea comportamentului elevilor presupun dezvoltarea unor competențe specifice, cum ar fi: selectarea instrumentelor de evaluare adecvate; proiectarea și realizarea acestora; colectarea și prelucrarea informațiilor obținute; diagnoza abilităților sau dificultăților elevilor în învățare; sinteza și interpretarea acestor informații; implicarea elevilor în autoevaluare; analiza caracteristicilor afective ale acestora; și stabilirea nevoilor reale de instruire și formare.

Proiectarea instruirii presupune dezvoltarea următoarelor competențe:

- selectarea obiectivelor educaționale pentru elevi;
- operaționalizarea obiectivelor,
- alegerea conținuturilor de învățare;
- elaborarea unor variante diverse de prezentare a aceleași mesaje;
- alegerea strategiilor de învățare potrivite fiecărui obiectiv, caracteristicilor elevilor, comportamentului colectiv al clasei;
- crearea unor variante de lucru care să răspundă diferențelor individuale;
- conceperea modului de organizare a activității elevilor în funcție de situația de învățare;

- selectarea și realizarea materialelor, activităților de instruire;
- conceperea secvențelor de evaluare formativă;
- elaborarea unor exerciții intermediare pentru autoevaluarea progresului elevilor;
- crearea secvențelor de activități de remediere pentru grupe omogene;
- elaborarea unui test sumativ;
- conceperea procedurilor de management al clasei;
- colaborarea cu alți profesori pentru definitivarea proiectelor.

Noua calitate a *raporturilor afective* care se stabilesc între învățător și elevi în învățământul contemporan, de natură să evite traumele psihice sau apariția complexelor de inferioritate, solicită învățători care să poseze *trăsături de personalitate*, cum sunt: **autoritate reală** (dobândită prin profesionalism, moralitate, flexibilitate, consecvență), nu impusă prin diferite forme de constrângere; **tact pedagogic; permisivitate.**

Dezvoltarea măiestriei profesionale personale presupune:

- evaluarea obiectivă a propriilor activități didactice;
- planificarea și gestionarea dezvoltării personale;
- angajamentul față de procesul de autoperfecționare;
- interacțiunea eficientă cu colegii și alți profesioniști;
- capacitatea de a rezolva rapid și eficient problemele profesionale;
- menținerea unui nivel înalt de încredere în sine [39]

Standardele profesionale sunt esențiale pentru:

- asigurarea unor șanse egale pentru toți copiii de a beneficia de o educație de calitate, oferită de învățători pregătiți conform aceluiași standarde;
- redefinirea statutului profesiei didactice, prin creșterea prestigiului și protejarea acesteia în cadrul sistemului ocupațional și pe piața muncii;
- regândirea conținuturilor și a formelor de pregătire inițială și continuă a învățătorilor;
- realizarea coerenței în abordarea formării acestora în întregul sistem de educație;
- crearea posibilității formării unui grup specializat de învățători-evaluatori, care să aprecieze calitatea prestației didactice a colegilor lor, contribuind la perfecționarea profesională a acestora;
- reconceptualizarea inspecției școlare și instruirea comisiilor de inspecție;
- regândirea procesului de evaluare pentru certificarea profesiei didactice;
- reducerea subiectivismului în evaluarea pregătirii profesionale a cadrelor didactice;
- clarificarea rolurilor și responsabilităților în sistem, având un impact pozitiv asupra perfecționării întregului sistem educațional;
- consolidarea spiritului de echipă și a cooperării atât în interiorul profesiei, cât și în afacerea acesteia;
- promovarea colaborării între învățători pentru atingerea unor obiective profesionale comune;
- facilitarea unei colaborări mai bune între specialiștii din universități care formează viitorii învățători și formatorii din învățământul preuniversitar;
- crearea unui mediu comun de formare între universități și școli, care să sprijine dezvoltarea continuă a profesioniștilor în domeniul educațional. [26]

Reieșind din cele expuse anterior, putem identifica trei funcții fundamentale ale moralei, care contribuie la organizarea și reglementarea comportamentului uman:

a) *funcția socială* se referă la reglementarea relațiilor interumane și la raportul individului cu societatea din care face parte. Funcția socială se exprimă prin norme de comportament care guvernează interacțiunile și condițiile de funcționare ale diferitelor sisteme sociale. În acest sens, morala reflectă cerințele organizării sociale, ghidând comportamentul individual astfel încât să sprijine coeziunea și armonia în cadrul colectivității;

b) *funcția normativă* are o dimensiune normativă, exprimându-se prin norme de comportament care sunt esențiale pentru dezvoltarea și funcționarea personalității umane. Unele dintre aceste norme și valori morale nu sunt neapărat impuse de exigențele sociale, ci de necesitățile umane, având scopul de a orienta relațiile interpersonale într-un mod care să contribuie

la crearea unui mediu favorabil dezvoltării individului. Astfel, această funcție reglează comportamentele pentru a sprijini creșterea și împlinirea personală a fiecărei persoane;

c) *funcția educativă* are și un rol educativ, formând proiecte de organizare a vieții și strategii de acțiune care conduc la împlinirea umană și la fericire. În acest context, morala este văzută ca o „înțelepciune de viață”, un ghid care ajută indivizii să facă alegeri corecte și să atingă scopuri de auto-realizare. Ea reprezintă un criteriu esențial de evaluare a rezultatelor educației, influențând nu doar comportamentele indivizilor, ci și sistemul moral al întregii societăți.

Conștiința morală modul în care individul se raportează la normele, principiile, obiceiurile morale, precum și la propriile fapte și ale altora. Această raportare are loc pe plan cognitiv, afectiv, atitudinal și volitiv. Modul în care gândim, acționăm moral și realizăm fapte morale este legat de dimensiunea conștiinței. La nivelul conștiinței morale, se proiectează actul moral și se evaluează prin aprobare sau dezaprobare.

Prin componenta cognitivă, se asimilează și se interiorizează concepte, noțiuni și teorii. Componenta afectivă presupune trăirea semnificației ideilor și faptelor morale, iar componenta volitivă se referă la procesul de deliberare și luare a deciziilor. Trăirile conștiinței morale se manifestă în fapte și comportamente.

Componenta cognitivă a conștiinței morale se dezvoltă treptat, prin învățare atât ocazională (discuții cu părinții sau cu alte persoane), cât și organizată (în școală). Aceasta formează reprezentări morale, influențate de cerințele vieții cotidiene, cum ar fi ajutorarea altora, politețea, ascultarea sfaturilor părinților etc. Învățarea are loc în situații concrete, din sfaturile și recomandările celor din jur, din lecturi sau filme. Astfel, se formează imagini ale faptelor bune și, prin contrast, ale faptelor rele. Noțiunile morale se construiesc prin abstractizarea și generalizarea situațiilor concrete. Din prelucrarea informațiilor referitoare la faptele morale rezultă judecăți și raționamente. Reprezentările, noțiunile, judecățile și raționamentele formează baza cunoștințelor morale.

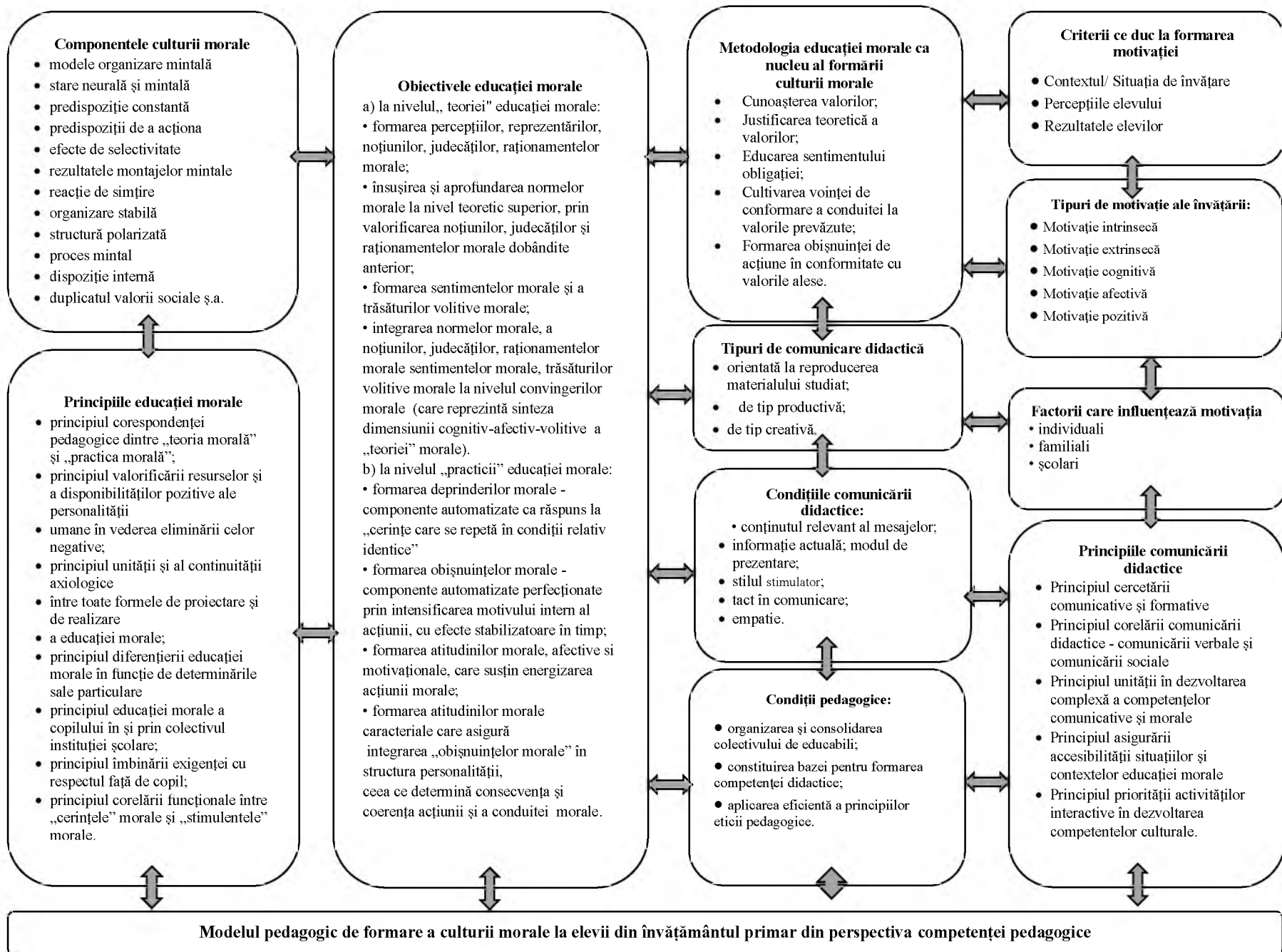
Conduita morală este pregătită și precedată de conștiința morală. Cea mai simplă definiție a conștiinței morale este aceea de concepție morală sau mentalitate morală, care se formează treptat, după vârsta de 10 ani, conform cercetărilor realizate de psihologi și pedagogi autorizați. Această conștiință morală se consolidează pe măsură ce copilul ajunge la maturitatea adolescenței.

Aceasta nu înseamnă că educația morală nu începe de la vârste fragede, chiar din familie. La început, însă, nu poate fi vorba de o conștiință morală completă, ci mai degrabă de elemente de conduită morală, introduse de familie. Apoi, la grădiniță, educația morală continuă prin stabilirea unor cerințe care sunt acceptate de cei mici: „Este bine, este frumos, așa trebuie” – să salutăm, să spunem „mulțumesc” atunci când ni se oferă ceva, să-i respectăm pe cei mari, să vorbim frumos, să ne purtăm corect în diverse situații (la joacă, la masă, în timpul plimbărilor etc.). Astfel, ceea ce este bine este și frumos, exemplificând legătura dintre etica și estetica educației.

Conștiința morală reprezintă instanța intelectuală, afectivă și atitudinală prin care individul se raportează la semnificația evenimentelor, faptelor și acțiunilor umane. La nivelul conștiinței morale, se percep și se evaluează evenimentele și acțiunile din perspectiva valorilor morale, atribuindu-le un caracter de apreciere, contestare sau sancționare. În conduită, această conștiință se reflectă prin modul în care gândim și simțim moral. Deprinderile, obiceiurile și atitudinile exprimate prin fapte concretizate în comportamente zilnice reflectă, la rândul lor, modul de a gândi și de a simți moral. Raportul dintre conștiința morală și conduita morală este similar relației dintre comandă și execuție, în sensul că prima ghidează și influențează comportamentele, iar acestea din urmă obiectivează ceea ce se află la nivelul conștiinței.

În **Capitolul 3 „Valorificarea prin activități de învățare a competenței pedagogice la nivel de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar”**, s-a axat pe elaborarea Modelului pedagogic și a Programului de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice. Prin raportare la repere epistemologice fundamentate în cadrul cercetării actuale a fost fundamentat Modelul pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice.

Figura 3.1. Modelul pedagogic de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar

Interpretarea modelului de formare a culturii morale a elevilor claselor primare este construită pe baza literaturii de specialitate și are ca scop integrarea diferitelor abordări pedagogice pentru a sprijini dezvoltarea unui sistem de valori morale la copii. Modelul propus este un subsistem pedagogic, care include atât dimensiuni teoretice, cât și praxiologice, în cadrul comunicării didactice, aplicabil în învățământul primar. Acesta se fundamentează pe următoarele abordări principale:

a) *abordarea sistemică* vizează formarea continuă a culturii morale la elevii claselor primare, integrând învățământul formal, nonformal și informal. Se pune accent pe o abordare globală, în care educația morală este continuă și se construiește prin toate experiențele de învățare;

b) *abordarea formativă* se concentrează pe influențele asupra personalității copilului, integrând dimensiunile cognitive (cunoștințele și înțelegerea valorilor), afective (sentimentele și emoțiile asociate valorilor morale) și comportamentale (acțiunile și comportamentele morale). Aceasta presupune o corelare adecvată a acestor domenii pentru o dezvoltare completă a copilului;

c) *abordarea axiologică și epistemologică* se referă la procesul de asimilare de către elevi a unui set de valori morale universale, care sunt fundamentale și perene. Se pune accent pe învățarea și interiorizarea unor principii și norme morale care vor ghida comportamentele elevilor pe termen lung;

d) *abordarea curriculară* se definește structura educațională necesară formării culturii morale, incluzând obiectivele educaționale, conținutul curricular, strategiile educaționale utilizate și metodele de evaluare. Această abordare asigură o planificare coerentă și funcțională a activităților didactice în scopul formării culturii morale;

e) *abordarea psiho-pedagogică* se centrează pe particularitățile dezvoltării psihologice ale elevilor claselor primare în raport cu valorile culturii morale. Se ține cont de etapele cognitive și emoționale specifice vârstei, pentru a adapta procesul educațional la nevoile și caracteristicile de vârstă ale copiilor.

Modelul propus urmărește integrarea acestor abordări pentru a asigura o dezvoltare armonioasă a culturii morale la elevi, sprijinind atât învățarea teoretică, cât și aplicarea practică a valorilor morale în viața de zi cu zi. Aceste abordări determină și un sistem de principii ca fundament al elaborării modelului pedagogic de formare a culturii morale a elevilor claselor primare din perspectiva comunicării didactice.

Obiectivele formării culturii morale a elevilor claselor primare din perspectiva comunicării didactice sunt expresii ale unor determinări ale sistemului educațional antrenat în formarea culturii morale a elevilor claselor primare.

Tabelul 3.1 Componentele culturii morale

Componente biologice	Componente intelectuale	Componente regulatorii	Componente psihosociale și relaționale
<ul style="list-style-type: none"> • ritm de activitate; • echilibru moral; • rezistență la oboseală; • coordonare psihomotrică etc 	<ul style="list-style-type: none"> • inteligență generală; • capacitate de învățare; • spirit creativ și critic; • capacitate de comparare și de clasificare metodică; • capacitate de sinteză; • raționament 	<ul style="list-style-type: none"> • capacitate de adaptare; • capacitate de atenție și concentrare; • interes pentru activitatea sa; • capacitate de voință; • emotivitate în studiul operelor literare; • sensibilitate; 	<ul style="list-style-type: none"> • tendință de dependență; • aptitudini de comunicare; • comportament de lider; • spirit de echipă; • interes pentru cercetarea grupului; • docilitate; • eficiență socială; • aptitudini de cooperare eficientă

	inductiv, • abstractizare etc.	• stăpânire de sine, • influențabilitate • obiectivitate etc.	etc.
--	-----------------------------------	---	------

În cadrul educațional, conceptul de **cvadrilater** al **cunoștințelor, competențelor, atitudinilor și valorilor**, toate necesare unei autentice formări, pe primul loc se situează acum **atitudinile**. În postura de formator, profesorului i se cere să posede el însuși anumite atitudini - față de disciplina pe care o promovează și elev - pentru a putea induce acestuia baza atitudinală necesară construcției personale. Este, evident că pe lângă **competența științifică și didactică** în domeniul specialității sale, **competența didactică devine prioritară**. Ansamblul obiectivelor propuse se dezvoltă și se concretizează în cadrul unor activități școlare și extrașcolare.

Experimentul de constatare

Eșantionul experimentului l-au constituit 102 elevi, din clasa a 3-a „A”-26 de elevi, din clasa a 3-a „B”-25 de elevi, din clasa a 3-a”C” -25 de elevi, și clasa a 3-a „D”- 26 de elevi din Județul Ilfov Școala Gimnazială Nr1 Ciorogârla, România.

Experimentul de constatare a fost realizat în perioada octombrie-noiembrie 2022.

Obiectivele experimentului de constatare:

1. Identificarea nivelului de înțelegere a culturii morale și a moralității în relațiile cu ceilalți de către elevii din clasa a treia
2. Determinarea deținerii nivelului de cultură morală a învățătorilor antrenați în experiment prin aplicarea chestionarelor.
3. Analiza rezultatelor obținute în experimentul de constatare.
4. Care este nivelul formării învățătorului claselor primare ca factor prioritar de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar

Prezentăm sintetic principalele rezultate obținute în urma aplicării celor două chestionare pe eșantionul de 102 elevi (51 de elevi grupul experimental și 51 de elevi grupul de control) în tabelul ce urmează.

În acest context au fost propuse câte un chestionar de evaluare ale elevilor și învățătorilor, pentru identificarea nivelului atitudinal al elevilor din clasa a treia față de valorile morale.

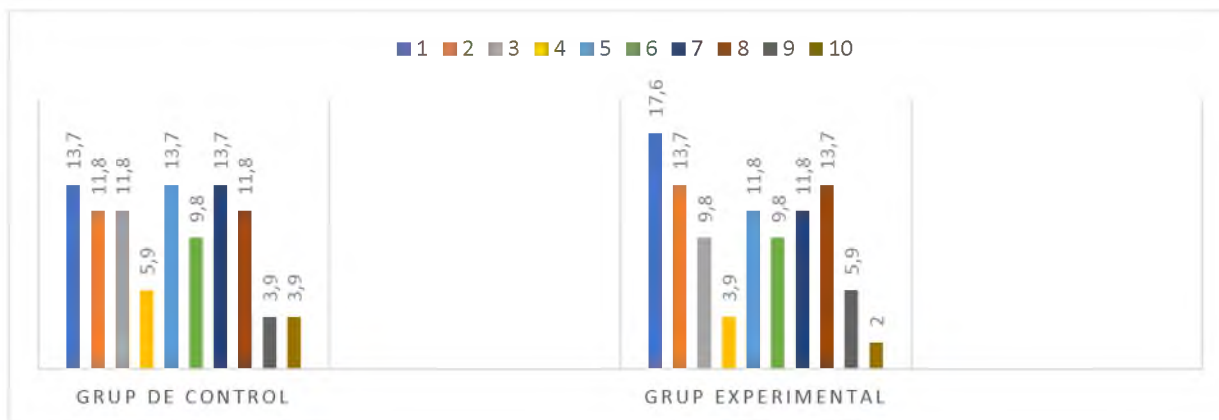
În perioada 2022-2023 s-au desfășurat activități de cercetare experimentală în următoarele unități școlare: Județul Ilfov Școala Gimnazială Nr1 Ciorogârla, din România.

Tabelul 3.2. Chestionar de evaluare a elevilor în deținerea comportamentului culturii morale

Itemii	Răspuns	Grup experimental 51		Grup de control 51	
		Nr.	%	Nr.	%
Ajuți un prieten care are nevoie de ajutorul tău? Ai minți ca să îți aperi un prieten?	Da, deoarece are nevoie de ajutor	9	17,6	7	13,7
	Da, pentru că el la rândul lui mă va ajuta.	7	13,7	6	11,8
	Da, pentru că vreau să fie bine	5	9,8	6	11,8
	Da, pentru că nimeni nu poate să se descurce de unul singur	2	3,9	3	5,9
	Da, pentru că și el mă ajută	6	11,8	7	13,7
	Da, pentru că e prieten	5	9,8	5	9,8
	Nu, pentru că fapta necunoscută este pe jumătate iertată	6	11,8	7	13,7
	Nu, deoarece nu-mi place să mint	7	13,7	6	11,8
	Da, pentru că mi-e prieten	3	5,9	2	3,9
	Da, deoarece este în pericol	1	2,0	2	3,9
	Nu, pentru că nu am avut ocazia	11	21,6	10	19,6

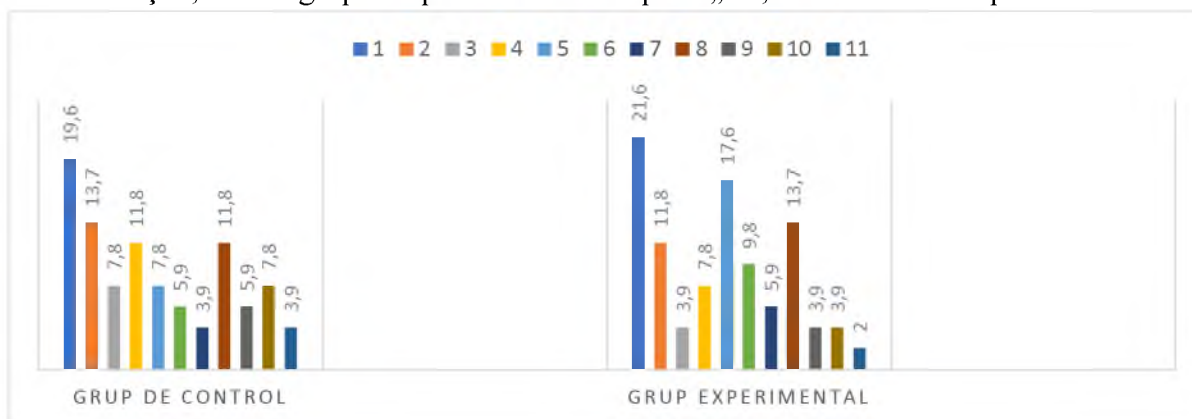
Acorzi ajutor persoanelor bolnave sau vârstnice? Dacă un coleg este bolnav, îl vizitezi, îl ajuți să recupereze lecțiile?	Da, deoarece le este greu	6	11,8	7	13,7
	Da, deoarece și eu pot fi ca ei	2	3,9	4	7,8
	Mereu o ajut pe bunica	4	7,8	6	11,8
	Nu am asemenea cunoscuți	9	17,6	4	7,8
	Nu, pentru că nu am pe cine	5	9,8	3	5,9
	Nu, pentru că mă pot îmbolnăvi și eu	3	5,9	2	3,9
	Nu, pentru că este departe de mine	7	13,7	6	11,8
	Da, pentru că și el a venit la mine când am fost în asemenea situație	2	3,9	3	5,9
	Da, deoarece trebuie să fac bine	2	3,9	4	7,8
	Da, că trebuie să învețe și el	1	2,0	2	3,9
Îți ascuți părinții? Ai grijă de frații mai mici? Dacă părinții nu îți pot cumpăra ceva, te superi pe ei și nu le mai vorbești?	Da, pentru că mi-au dat viață	6	11,8	8	15,7
	Da, pentru că au grijă de mine	5	9,8	7	13,7
	Da, deoarece sunt cuminte	5	9,8	8	15,7
	Da, deoarece m-au crescut	4	7,8	5	9,8
	Da, pentru că sunt și ei înțelegători	5	9,8	5	9,8
	Da, pentru că este și el elev	1	2,0	1	2,0
	Da, pentru că sunt exemplu pentru dânșii	9	17,6	8	15,7
	Pe părinți nu ar trebui să-i superi	5	9,8	3	5,9
	Nu, pentru că ei nu ne pot satisface toate cerințele	3	5,9	1	2,0
	Nu mă supăr cu speranța pentru alte ocazii	8	15,7	5	9,8
Dacă cineva te agrează/te supără cu ceva, îi ceri iertare? Când cineva îți face rău, dorești să fie aspru pedepsit? Dacă vezi că cineva greșește/face rău cuiva, îi atragi atenția cu delicatețe, spunându-i că nu este bine ceea ce face?	El trebuie să-și ceară iertare	4	7,8	4	7,8
	Trebuie să-i ascult	3	5,9	4	7,8
	Nu, pentru că îmi face rău	7	13,7	8	15,7
	Îl preîntâmpin să nu mai facă rău	8	15,7	10	19,6
	Nu trebuie să fug	3	5,9	2	3,9
	Da, pentru că a greșit	-	-	-	-
	Nu am treabă cu vârstnicii	2	3,9	1	2,0
	Nu, deoarece acesta mereu va profita de tine	3	5,9	3	5,9
	Nu, că va veni rândul	2	3,9	1	2,0
	Trebuie pedepsit pe măsură	5	9,8	4	7,8
	Da, deoarece așa este corect	2	3,9	3	5,9
	Trebuie să dai o mână de ajutor	5	9,8	6	11,8
	Da, deoarece trebuie să fie atent să nu se întâmple	3	5,9	2	3,9
	Cât mai aspru	1	2,0	-	-
Pedeapsa nu totdeauna ajută	3	5,9	3	5,9	
Când ești în dificultate, ceri sfatul cuiva mai mare/unei persoane cu experiență? Recunoști că ai greșit atunci când îți se aduc dovezi?	Da, că el are mai multă experiență și mă poate ajuta	7	13,7	9	17,6
	Da, pentru că ei știu mai bine	6	11,8	6	11,8
	Da, deoarece sunt mult mai informați	5	9,8	8	15,7
	Cu siguranță că cineva știe mai bine decât mine	2	3,9	1	2,0
	Recunosc, deoarece toți fac greșeli	7	13,7	6	11,8
	Da, că nu este bine să minți	6	11,8	5	9,8
	Întotdeauna recunosc greșeala	5	9,8	7	13,7
	Nu este bine să minți	7	13,7	7	13,7
	Minciuna nu are picioare lungi	6	11,8	2	3,9
Da, deoarece este o faptă bună	5	9,8	6		

Ți-ar plăcea să lucrezi voluntar într-o instituție/ organizație care ajută copiii cu deficiențe? Ți place să faci binele?	Da, deoarece acei copii au nevoie de ajutorul nostru	5	9,8	4	7,8
	Da, deoarece îmi fac prieteni noi	6	11,8	7	13,7
	Cu plăcere, deoarece trebuie integrați	5	9,8	4	7,8
	Trebuie pentru fericirea acestor copii	7	13,7	6	11,8
	Da, deoarece nu-mi place să fac rău	7	13,7	8	15,7
	Da, binele conduce la bine	8	15,7	7	13,7
	Îmi place să fac la toți bine	8	15,7	9	17,6
Ierți cu ușurință pe cineva care îți face rău/greșește față de tine? Când cineva îți face rău, dorești să fie aspru pedepsit?	Trebuie să ne iertăm unii pe alții	7	13,7	9	17,6
	Nu numaidecât	5	9,8	8	15,7
	Toată lumea trebuie iertată	6	11,8	6	11,8
	Toți greșesc și trebuie să ne iertăm	2	3,9	1	2,0
	Da, dacă își cere scuze	7	13,7	6	11,8
	Da, deoarece om cu om se iartă	6	11,8	5	9,8
	Uneori da, uneori nu, depinde	6	11,8	2	3,9
	Trebuie să ne păzim de prieteni	7	13,7	7	13,7
	Da, deoarece îmi place și mie să fiu iertată	5	9,8	7	13,7
Ai renunța la ceva care îți place foarte mult, dacă ai ști că altcineva are nevoie de acel lucru? Din ce motiv faci binele?	Da! Ca să le fie bine și lor	9	17,6	7	13,7
	Da! Deoarece eu am tot ce-mi trebuie	7	13,7	6	11,8
	Fac bine din diferite motive	5	9,8	6	11,8
	Depinde ce lucru. Dacă am și eu nevoie de el?	2	3,9	3	5,9
	Nu! Deoarece îmi place acest lucru	6	11,8	7	13,7
	Acel lucru e bun pentru mine	5	9,8	5	9,8
	Îl fac pentru mine	6	11,8	7	13,7
	Fac bine deoarece trebuie să-i ajut pe cei din jurul meu	7	13,7	6	11,8
	Binele conduce la bine	3	5,9	2	3,9
	Fac bine pentru că mă simt în locul lor	1	2,0	2	3,9
Când cineva este pedepsit pe nedrept (frate/coleg) îi ieși apărarea? Ai minți ca să îți aperi un prieten?	Da, pentru că aș vrea să nu fie pedepsit	6	11,8	8	15,7
	Nu vreau să intervin	5	9,8	7	13,7
	Da, deoarece nu vreau să fie pedepsit	5	9,8	8	15,7
	E riscant, dar trebuie	4	7,8	5	9,8
	Da! Dacă este un prieten adevărat	5	9,8	5	9,8
	Mai bine l-aș convinge	1	2,0	1	2,0
	E problematic	9	17,6	8	15,7
	Da, deoarece n-a greșit	5	9,8	3	5,9
	Da, deoarece țin la el	3	5,9	1	2,0
	E bine să deprindem adevărul	8	15,7	5	9,8
Cum înțelegi cultura morală a elevului? Dă exemple de cultură morală în activitatea școlară.	Atitudini față de ce fac eu	7	13,7	9	17,6
	Cultura morală ține de cultura religioasă	6	11,8	6	11,8
	Trebuie totdeauna să faci bine	5	9,8	4	7,8
	Este când ai răbdare	2	3,9	1	2,0
	Elevul este în procesul culturii morale	5	9,8	6	11,8
	A respecta regimul zilei	6	11,8	5	9,8
	Relațiile dintre elevi să fie umane	5	9,8	7	13,7
	Respectarea normelor de conduită	5	9,8	7	13,7
	Fă bine și vei fi bun	6	11,8	2	3,9
	Pregătirea de lecții zi de zi	4	7,8	4	7,8

Figura 3.2. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Ajuți un prieten care are nevoie de ajutorul tău? Ai minți ca să îți aperi un prieten?”

La itemul „Ajuți un prieten care are nevoie de ajutorul tău? Ai minți ca să îți aperi un prieten?” am concluzionat că: 13,7% din grupul de control și 17,6% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece are nevoie de ajutor”; 11,8% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că el la rândul lui mă va ajuta”; 11,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că vreau să fie bine”; 5,9% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că nimeni nu poate să se descurce de unul singur”; 13,7% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că și el mă ajută”; 9,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că e prieten”; 13,7% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Nu, pentru că fapta necunoscută este pe jumătate iertată”; 11,8% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Nu, deoarece nu-mi place să mint”; 3,9% din grupul de control și 35,9% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că mi-e prieten”; 3,9% din grupul de control și 2,0% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece este în pericol”.

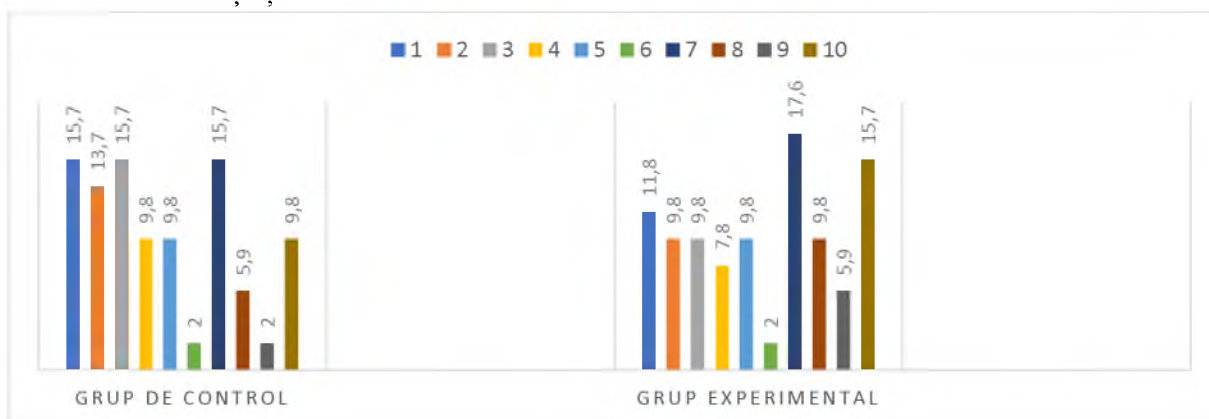

Figura 3.3. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Acorzi ajutor persoanelor bolnave sau vârstnice? Dacă un coleg este bolnav, îl vizitezi, îl ajuți să recupereze lecțiile?”

La itemul „Acorzi ajutor persoanelor bolnave sau vârstnice? Dacă un coleg este bolnav, îl vizitezi, îl ajuți să recupereze lecțiile?” răspunsurile elevilor au fost distribuite astfel: 19,6% din grupul de control și 21,6% din grupul experimental au răspuns „Nu, pentru că nu am avut ocazia”; 13,7% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece le este greu”; 7,8% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece și eu pot fi ca ei”; 11,8% din grupul de control și 7,8% din grupul experimental au răspuns „Mereu o ajut pe bunica”; 7,8% din grupul de control și 17,6% din grupul experimental au răspuns „Nu am asemenea cunoscuți”; 5,9% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Nu, pentru că nu am pe cine”; 3,9% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns

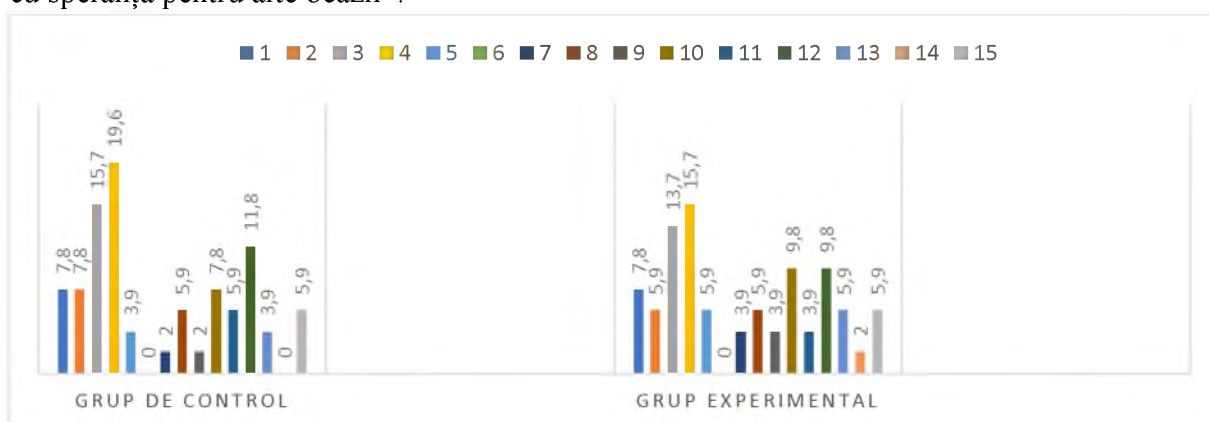

„Nu, pentru că mă pot îmbolnăvi și eu”; 11,8% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Nu, pentru că este departe de mine”; 5,9% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că și el a venit la mine când am fost în asemenea situație”; 7,8% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece trebuie să fac bine”; 3,9% din grupul de control și 2,0% din grupul experimental au răspuns „Da, că trebuie să învețe și el”.

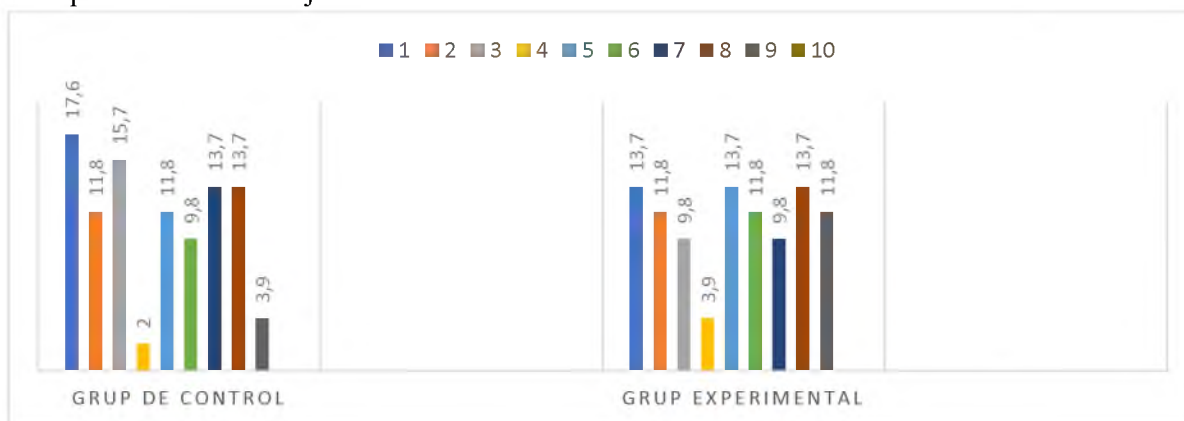
Figura 3.4. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Îți ascuți părinții? Ai grijă de frații mai mici? Dacă părinții nu îți pot cumpăra ceva, te superi pe ei și nu le mai vorbești?”

Răspunsurile la itemul „Îți ascuți părinții? Ai grijă de frații mai mici? Dacă părinții nu îți pot cumpăra ceva, te superi pe ei și nu le mai vorbești?” au permis divizarea următoare: 15,7% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că mi-au dat viață”; 13,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că au grijă de mine”; 15,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece sunt cuminte”; 9,8% din grupul de control și 7,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece m-au crescut”; 9,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că sunt și ei înțelegători”; 2,0% din grupul de control și 2,0% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că este și el elev”; 15,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că sunt exemplu pentru dâșii”; 5,9% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Pe părinți nu ar trebui să-i superi”; 2,0% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns „Nu, pentru că ei nu ne pot satisface toate cerințele”; 9,8% din grupul de control și 15,7% din grupul experimental au răspuns „Nu mă supăr cu speranța pentru alte ocazii”.

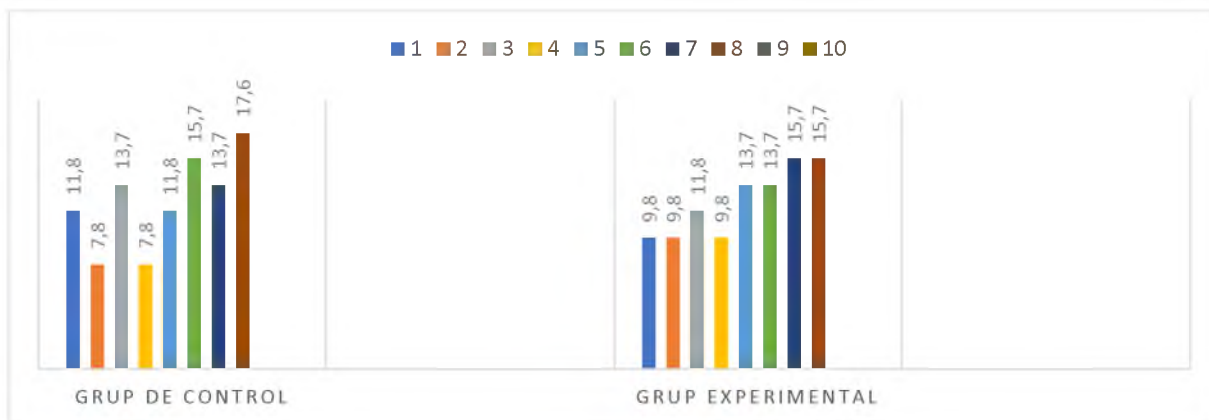
Figura 3.5. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Dacă cineva te agresează/te supără cu ceva, îi ceri iertare? Când cineva îți face rău, dorești să fie aspru pedepsit? Dacă vezi că cineva greșește/face rău cuiva, îi atragi atenția cu delicatețe, spunându-i că nu este bine ceea ce face?”

La elucidarea următorului item „Dacă cineva te agrează/te supără cu ceva, îi ceri iertare? Când cineva îți face rău, dorești să fie aspru pedepsit? Dacă vezi că cineva greșește/face rău cuiva, îi atragi atenția cu delicatețe, spunându-i că nu este bine ceea ce face?” elevii s-au împărțit după cum urmează: 7,8% din grupul de control și 7,8% din grupul experimental au răspuns „El trebuie să-și ceară iertare”; 7,8% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns „Trebuie să-i ascult”; 15,7% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Nu, pentru că îmi face rău”; 19,6% din grupul de control și 15,7% din grupul experimental au răspuns „Îl preîntâmpin să nu mai facă rău”; 3,9% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns „Nu trebuie să fug”; 2,0% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Nu am treabă cu vârstnicii”; 5,9% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns „Nu, deoarece acesta mereu va profita de tine”; 2,0% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Nu, că va veni rândul”; 7,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Trebuie pedepsit pe măsură”; 5,9% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece așa este corect”; 11,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Trebuie să dai o mână de ajutor”; 3,9% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece trebuie să fie atent să nu se întâmple”; 0% din grupul de control și 2,0% din grupul experimental au răspuns „Cât mai aspru”; 5,9% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns „Pedepsa nu totdeauna ajută”.

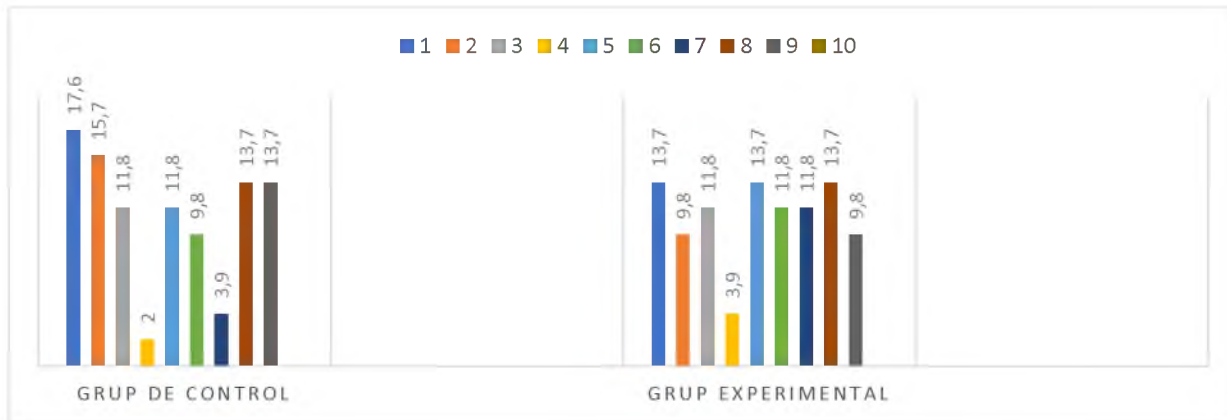
Figura 3.6. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Când ești în dificultate, ceri sfatul cuiva mai mare/unei persoane cu experiență? Recunoști că ai greșit atunci când ți se aduc dovezi?”

La itemul „Când ești în dificultate, ceri sfatul cuiva mai mare/unei persoane cu experiență? Recunoști că ai greșit atunci când ți se aduc dovezi?” elevii au venit cu următoarele explicații: 17,6% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Da, că el are mai multă experiență și mă poate ajuta”; 11,8% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că ei știu mai bine”; 15,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece sunt mult mai informați”; 2,0% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Cu siguranță că cineva știe mai bine decât mine”; 11,8% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Recunosc, deoarece toți fac greșeli”; 9,8% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Da, că nu este bine să minți”; 13,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Întotdeauna recunosc greșeala”; 13,7% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Nu este bine să minți”; 3,9% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Minciuna nu are picioare lungi”.

Figura 3.7. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Ți-ar plăcea să lucrezi voluntar într-o instituție/ organizație care ajută copiii cu deficiențe? Ți place să faci binele?”

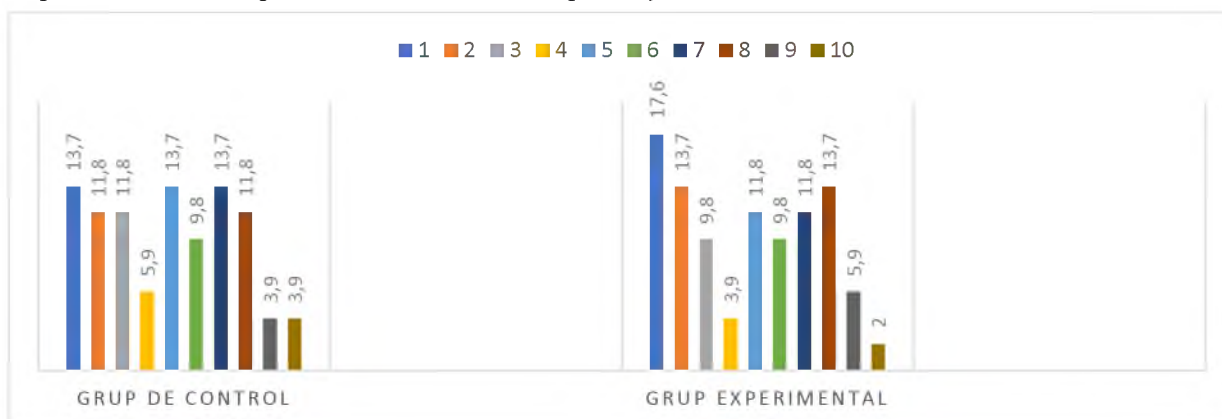
Cu referire la „Ți-ar plăcea să lucrezi voluntar într-o instituție/ organizație care ajută copiii cu deficiențe? Ți place să faci binele?” 11,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece este o faptă bună”; 7,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece acei copii au nevoie de ajutorul nostru”; 13,7% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece îmi fac prieteni noi”; 7,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Cu plăcere, deoarece trebuie integrați”; 11,8% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Trebuie pentru fericirea acestor copii”; 15,7% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece nu-mi place să fac rău”; 13,7% din grupul de control și 15,7% din grupul experimental au răspuns „Da, binele conduce la bine”.

Figura 3.8. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Ierți cu ușurință pe cineva care îți face rău/greșește față de tine? Când cineva îți face rău, dorești să fie aspru pedepsit?”

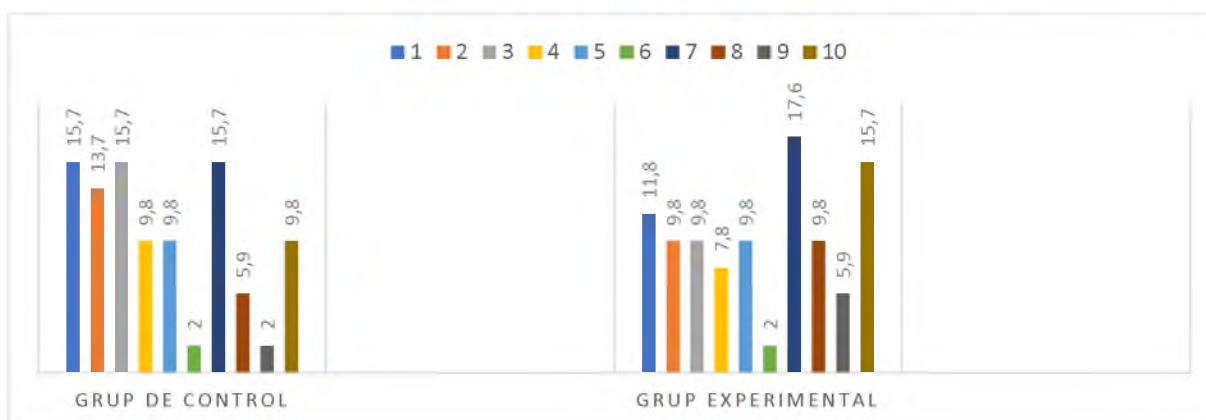
Răspunsurile la itemul „Ierți cu ușurință pe cineva care îți face rău/greșește față de tine? Când cineva îți face rău, dorești să fie aspru pedepsit?” au fost următoarele: 17,6% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Trebuie să ne iertăm unii pe alții”; 15,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Nu numaidecât”; 11,8% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Toată lumea trebuie iertată”; 2,0% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Toți greșesc și trebuie să ne iertăm”; 11,8% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Da, dacă își cere scuze”; 9,8% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece

om cu om se iartă”; 3,9% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Uneori da, uneori nu, depinde”; 13,7% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Trebuie să ne păzim de prieteni”; 13,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece îmi place și mie să fiu iertată”.

Figura 3.9. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Ai renunța la ceva care îți place foarte mult, dacă ai ști că altcineva are nevoie de acel lucru? Din ce motiv faci binele?”

La itemul „Ai renunța la ceva care îți place foarte mult, dacă ai ști că altcineva are nevoie de acel lucru? Din ce motiv faci binele?” răspunsurile elevilor au fost distribuite astfel: 13,7% din grupul de control și 17,6% din grupul experimental au răspuns „Da! Ca să le fie bine și lor”; 11,8% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Da! Deoarece eu am tot ce-mi trebuie”; 11,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Fac bine din diferite motive”; 5,9% din grupul de control și 3,9% din grupul experimental au răspuns „Depinde ce lucru. Dacă am și eu nevoie de el?”; 13,7% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Nu! Deoarece îmi place acest lucru”; 9,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Acel lucru e bun pentru mine”; 13,7% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Îl fac pentru mine”; 11,8% din grupul de control și 13,7% din grupul experimental au răspuns „Fac bine deoarece trebuie să-i ajut pe cei din jurul meu”; 3,9% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns „Binele conduce la bine”; 3,9% din grupul de control și 2,0% din grupul experimental au răspuns „Fac bine pentru că mă simt în locul lor”.

Figura 3.10. Rezultatele răspunsurilor la itemul ” Când cineva este pedepsit pe nedrept (frate/coleg) îi iei apărarea? Ai minți ca să îți aperi un prieten?”

La itemul „Când cineva este pedepsit pe nedrept (frate/coleg) îi iei apărarea? Ai minți ca să îți aperi un prieten?” am concluzionat că: 15,7% din grupul de control și 11,8% din grupul experimental au răspuns „Da, pentru că aș vrea să nu fie pedepsit”; 13,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Nu vreau să intervin”; 15,7% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece nu vreau să fie pedepsit”; 9,8% din grupul de control și 7,8% din grupul experimental au răspuns „E riscant, dar trebuie”; 9,8% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da! Dacă este un prieten adevărat”; 2,0% din grupul de control și 2,0% din grupul experimental au răspuns „Mai bine l-aș convinge”; 15,7% din grupul de control și 17,6% din grupul experimental au răspuns „E problematic”; 5,9% din grupul de control și 9,8% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece n-a greșit”; 2,0% din grupul de control și 5,9% din grupul experimental au răspuns „Da, deoarece țin la el”; 9,8% din grupul de control și 15,7% din grupul experimental au răspuns „E bine să deprindem adevărul”.

Scopul experimentului formativ a constat în implementarea și valorificarea Modelului pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva comunicării pedagogice și în elaborarea Programului de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva comunicării pedagogice.

Totalitatea datelor înregistrate în cadrul etapei de constatare experimentală ne-au făcut deschidere spre formarea *competenței culturii morale* a elevilor din învățământul primar în contextul valorificării atitudinilor morale.

Organizarea experimentului de formare a avut la bază reperetele pedagogice în baza cărora a fost elaborat Modelul și Programul de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar.

Scopul experimentului formativ a fost axat pe implementarea și valorificarea Modelului pedagogic de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva comunicării pedagogice.

Principalele obiective ale experimentului formativ au vizat elaborarea și implementarea Programului de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice la elevii antrenați în eșantionul experimental în situații de învățare.

Programul formativ a inclus activități orientate spre identificarea unor trăsături definiții ale personalității elevului în contextul culturii morale:

- recunoașterea în situații diferite a trăsăturilor unor persoane (de exemplu prezentate în povești, basme, fabule, desene animate familiare elevilor);
- exerciții de identificare a trăsăturilor persoanei manifestate în contexte familiare elevilor (la școală, în familie, în grupuri de prieteni, în locuri publice)
- exerciții de apreciere a propriilor trăsături manifestate în contexte familiare și din mediul școlar;
- automotivație pentru *cultivarea culturii morale*.

Scopul experimentului formativ constă în:

- valorificarea programului de formare a culturii morale la elevii claselor a treia-a din perspectiva competenței didactice;
- determinarea funcționalității demersului didactic elaborat în baza modelului pedagogic de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva comunicării didactice didactice;
- alegerea adecvată a activităților organizate și desfășurate cu elevii, învățătorii și părinții din, din Județul Ilfov Școala Gimnazială Nr1 Ciorogârla, România.
- estimarea produsului obținut în baza matricii elaborate prin care au fost identificate unele trăsături morale definiții ale elevului de 8-9 ani.

Procesul de formare a conștiinței morale presupune identificarea și înțelegerea trăsăturilor morale, atât la personaje din povești și situații din viața reală, cât și la propria persoană. La această vârstă, copiii sunt capabili să recunoască și să aprecieze comportamentele și trăsăturile morale ale celor din jur, prin exerciții și activități care încurajează reflecția și autoevaluarea:

- recunoașterea, în situații diferite, a trăsăturilor unor personaje (de exemplu, prezentate în povești, fabule, desene animate familiare elevilor)
- exerciții de identificare a trăsăturilor persoanei manifestate în contexte familiare elevilor (la școală, în familie, în grupul de prieteni, în locuri publice)
- exerciții de apreciere a propriilor trăsături manifestate în contexte familiare.

Identificarea unor trăsături morale definitorii ale persoanei

- recunoașterea, în situații diferite, a trăsăturilor unor personaje (de exemplu, prezentate în povești, fabule, desene animate familiare elevilor)
- exerciții de identificare a trăsăturilor persoanei manifestate în contexte familiare elevilor (la școală, în familie, în grupul de prieteni, în locuri publice)
- discutarea, în grupuri mici, a moralei unor fabule, a unor proverbe care ilustrează trăsături ale persoanei
- exerciții de apreciere a propriilor trăsături manifestate în contexte familiare
- ilustrarea prin desen, pictură, modelaj a unor comportamente morale/imorale ale unor personaje.

Explorarea unor norme morale care reglementează relațiile cu ceilalți oameni: participarea la proiecte simple cu conținut moral-civic, în cadrul clasei, al școlii sau al comunității locale; participare la proiecte cu conținut moral-civic, în cadrul clasei, al școlii sau al comunității locale; raporturile noastre cu ceilalți oameni. valori, norme și comportamente moral-civice; valori morale; comportamente moral-civice; viața morală cotidiană, comportamentul în familie, comportamentul în școală; comportamentul în grupul de prieteni; comportamentul în locuri publice; comportamente prosociale (ajutorare, cooperare, competiție, toleranță, sprijin, voluntariat) și antisociale (conflictuale, agresive) schimbarea comportamentelor.

În program obiectivele trasate au urmărit:

- explicarea relației dintre modul în care lucrurile se simt și modul în care arată (de exemplu, textura obiectelor naturale);
- ce înțelegi prin lucruri personale, lucruri comune, camera ta, biblioteca lui Stardi etc.
- elucidarea: curajului, fricii, lașității;
- elucidarea unor trăsături morale ale persoanei

S-a urmărit ca profesorul să organizeze activitățile didactice astfel încât să sporească șansele de reușită a atingerii obiectivelor propuse, adoptând o varietate de activități la specificul și potențialul elevilor relatate în tabelul 3.11. Matricea de formare a culturii morale la elevii claselor primare din perspectiva competenței pedagogice.

Aceste rezultate obținute în baza *valorilor sociale, valorilor spirituale* încadrate în valorile universale axate pe criteriul comunicării constructive și indicatorii competenței pedagogice au elucidat specificul de calități morale a elevului din învățământul primar de fapt sunt elemente ale culturii morale formate de profesorii învățământului primar ca finalități.

Etapă de validare experimentală a avut drept scop baza certificarea Modelului de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice ca urmare a realizării acțiunilor formative planificate de Programul de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar.

Tabelul. 3.3. Matricea de formare a culturii morale la elevii claselor primare din perspectiva competenței pedagogice

Nr.	Criterii	Indicatorii comunicării didactice	Valorile comunicării didactice	Valorile culturii morale	Vicii derivate din lipsa valorii morale
1	Capacitatea de înțelegere a propriei persoane și a celui alt	<ul style="list-style-type: none"> • afirmare a personalității; • descoperirea relațiilor și atitudinilor față de lucruri; • descoperirea aptitudinilor; • relaționarea optimă cu cei din jur; • abilități interpersonale; • adaptarea în diferite situații ale vieții 	<ul style="list-style-type: none"> • arta de a învăța elevii să învețe pe experiența comunicării și proiectării a învățătorului; • autoevaluare obiectivă; • a te pune la dispoziția elevului; • a te simpatiza cu ei pentru a înțelege universul; • a le sesiza interesele care-i animă. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>valori sociale</i>: adevăr, onestitate, dreptate, bunătate, generozitate, toleranță, patriotism, perfecțiune, excelența etc. • <i>valori spirituale-religioase</i>: evlavie, meditația, puritatea, devotamentul față de Divinitate, dragostea față de aproapele, speranța, toleranța, milostenia, rugăciunea, smerenia etc. • <i>valori universale</i>: viața, bucurie, fraternitate, iubire, compasiune, fericire, adevăr și eternitate. 	<ul style="list-style-type: none"> • nechibzuință, lipsa de prevedere, imprudență, aventurism, neglijență, mândrie, îngâmfare, trufie
2	Exprimarea stimei de sine și de alții	<ul style="list-style-type: none"> • încredere în sine; • afirmarea de sine; • decideri în situații familiale și școlare; • comunicarea interpersonală; • decizia de a se implica în diferite activități; • adaptarea emoțională, decizia de a se implica în diferite activități școlare, familiale și sociale; 	<p>Competențe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • științifice; • de comunicare; • psihopedagogice; • psiho-sociale; • metodice; • cunoașterea și aplicarea experiențelor emoționale; • amplificarea continuă a stării de bine. 	<ul style="list-style-type: none"> • dăruirea de sine; • binele duce la bine; • ajutorul unui prieten la nevoie; • respect față de om și față de muncă (învățătură); • încurajarea și sprijinul pentru cei mai necăjiți; • conștiința și conduita morală; • înțelepciunea morală; • dreptatea morală; • cumpătarea morală; • curajul moral 	<ul style="list-style-type: none"> • invidia, egoismul, nedreptatea, părtinirea, fățarnicia, favoritismul, nepotismul, injustețea, neechitatea.
3	Comunicarea constructivistă	<ul style="list-style-type: none"> • dispoziție comunicativă; • formarea imaginilor mentale; • cunoștințele sunt incluse în acțiunea directă de explorare; • accentul cade pe elevul care învață, folosind diferite resurse, instrumente, pentru cunoașterea științifică; • valorifică nevoia proprie de cunoaștere prin înțelegere a 	<ul style="list-style-type: none"> • inițierea unor demersuri menite să dezvolte conștiința de sine a elevilor și a capacităților sale metacognitive de formare a culturii morale elevilor claselor a 3-a prin dăruirea de sine, politețea, stima și respectul bunului simț orientate spre 	<ul style="list-style-type: none"> • cumsecădenia, mila, bunătatea, binefacerea, bunăvoința, toleranța, ajutorul reciproc, empatia, aprobare, mărinimie, îngăduința, încrederea, responsabilitatea, dreptatea, datoria, corectitudinea, adevărul, dragostea față de patrie, toleranță, solidaritatea, respect față de om și față de muncă, bunătate și modestie, prudența, prevedere, precauție, vigilență, omenie, 	<ul style="list-style-type: none"> • nechibzuință, necumpătat, dependență, beție, orgoliu, narcomanie, mânie

		variate situații reale, rezolvate în stil cognitiv propriu și de grup.	responsabilitățile individuale ale elevului în devenire.	prețuire reciprocă, frăție, egalitate, înțelegere, bunătate, stimă, chibzuială, măsură, moderație, cuminenie, pășnicie, liniște, socoteală, pudoare, castitate, răbdare, statornicie, perseverență, bărbăție	
4	Eficiența pedagogică și formarea calităților culturii morale	<ul style="list-style-type: none"> • <i>crează</i> climatul de învățare activă individuală, și prin colaborare; • <i>stimulează</i> experiența directă spre analize critice, ipoteze prin dezbateri, negociere, confruntare, generalizare; • <i>ghidează</i> relații de colaborare și cooperare în grup, operații instrumente, modele, scheme, fără a demonstra, explica; • prin comunicare <i>focalizează și integrează</i> noi tehnologii de informare în cunoaștere ca manager al clasei. 	<ul style="list-style-type: none"> • învățătorul <i>pregătește</i> demersul învățării; • <i>proiectează</i> unitățile de conținut, prelucrează conținuturi, analizează resursele, instrumentele; • <i>alege</i> strategiile, metodele, organizează situațiile, acțiunilor; • elevul își <i>construiește</i> cunoașterea, învățarea prin experiență anterioară, colaborare prin sinteze, afirmându-și metacogniția și autoevaluarea. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>adevărul</i> cunoașterii și interpretării științifice; • <i>înțelepciunea</i> participativă și colaborativă în diverse situații prin armonie interioară, prin calitatea lucrurilor pe care le fac, orientate spre: <ul style="list-style-type: none"> -formarea culturii morale a personalității elevului; -frumosul creativității relațiilor interpersonale pentru făurirea binelui prin corectitudinea față de om; • <i>bunăvoința</i> ca parte integrantă a ajutorului reciproc în toate aspectele procesului educațional și îndeosebi ale adevărului – atitudinal și voluntariatului. 	<ul style="list-style-type: none"> • sfiala, lașitatea, îndrăzneală, nechibzuită
5	Devenire și autodevenire a personalității elevilor claselor primare	<ul style="list-style-type: none"> • relaționare optimă cu cei din jur; • explorare activă a posibilităților; • decizia de a se impune în diferite activități școlare, familiale și sociale; • conștientizare asupra trăsăturilor de personalitate; • promovarea identității etnice și național. 	Prin comunicarea didactică învățătorul: coordonează, organizează, colaborează, echilibrează, anticipă, sprijină, analizează, observă, valorifică, comunică, interpretează, moderează, modelează, problematizează, receptează, sintetizează, generalizează, valorizează, corelează, propune, evaluează, apreciază, reflectează, reglează.	dragostea, bunătatea, frumosul, modestia, acceptarea, ospitalitatea, politețea, stima, respectul, toleranța, răbdarea, principialitatea, noblețea, prietenia, libertatea, încrederea, responsabilitatea, , omul, educația, cumpătarea, curajul, dărnicia, prieten, de ajutor, voință, grijă, cuminte, înțelegător, exemplu, atenție, cumpătare, răbdare, educație, stimă, compasiune, bunăvoința, binele, amabilitatea, credința religioasă, optimist, curajos, înțelegere, voluntariatul, onestitate, bunătatea, demnitatea, responsabilitatea, manierele, altruismul, mărinimia, responsabil,	

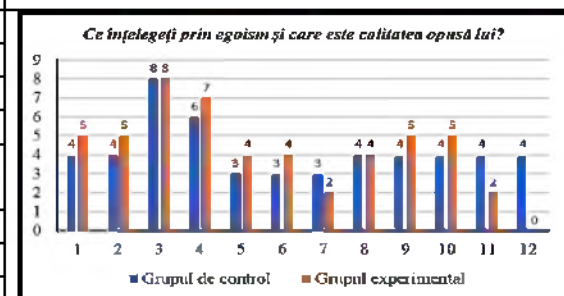
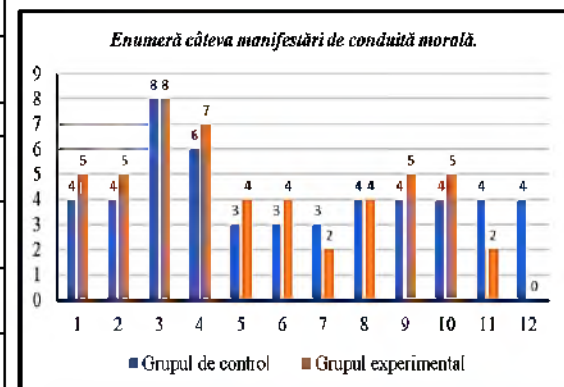
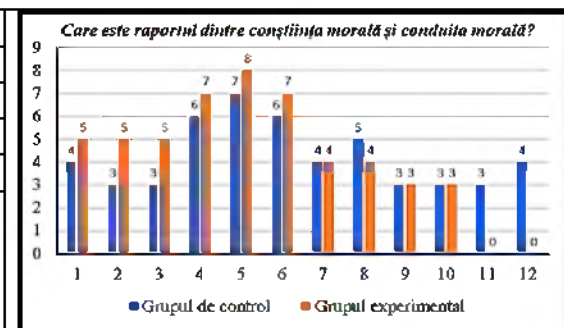

Rezultatele matricii de formare a culturii morale la elevii claselor primare din perspectiva competenței pedagogice ne-au condus la etapa de validare a experimentului pedagogic care este reflectată în următorul tabel:

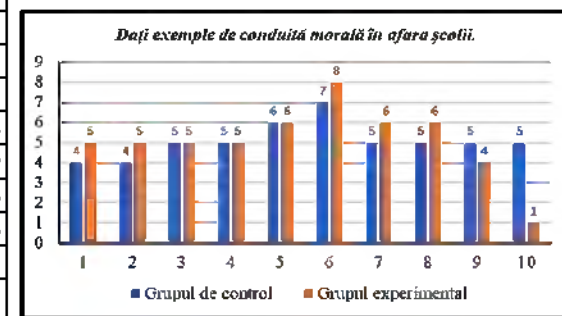
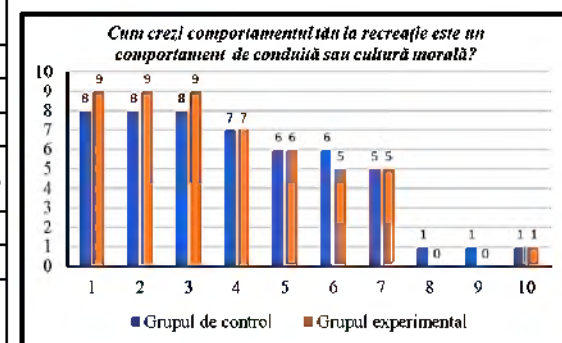
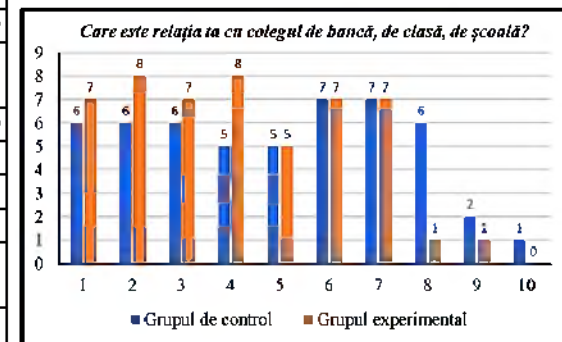
Tabelul 3.12. Diferența numerică și procentuală a rezultatelor comparative înregistrate de Grupul Experimental și Grupul de Control la itemii chestionarului de validare.

		Grupul experimental		Grupul de control		Interpretarea rezultatelor
		Elevi	Elevi	%	%	
Item 1: <i>Ce înțelegeți prin conștiința morală?</i>	1. Cunoștința morală este raportul dintre gândirea și comportamentul omului	3	5,88	10	19,61	
	2. Cunoștința morală este element al identității etnice	6	11,76	7	13,73	
	3. Cunoștința morală este o valoare a omului	6	11,76	5	9,80	
	4. Cunoștința morală este nivelul de educație a omului	7	13,73	6	11,76	
	5. Cunoștința morală are bază principii și norme de conviețuire	5	9,80	6	11,76	
	6. Cunoștința morală nu depinde de volumul de cunoștințe acumulate la școală	7	13,73	6	11,76	
	7. Cunoștința morală se formează în familie	7	13,73	6	11,76	
	8. Cunoștința morală vizează conștientizarea moralei în societate	1	1,96	2	3,92	
	9. Cunoștința morală reprezintă normele morale	3	5,88	0	0	
	10. S-au abătut de la subiect	6	11,76	3	5,88	
Item 2: <i>Ce înțelegeți prin morală?</i>	1. Morala este comportamentul omului	6	11,76	7	13,73	
	2. Morala este o antrenare a omului în societate	2	3,92	3	5,88	
	3. Morala – norme de purtare	2	3,92	3	5,88	
	4. Morala este un rezultat al situațiilor vieții	7	13,73	8	15,69	
	5. Morala este educația moral-spirituală	8	15,69	8	15,69	
	6. Morala depinde de activitatea omului	6	11,76	7	13,73	
	7. Morala nu poate funcționa fără conduita morală	4	7,84	4	7,84	
	8. Morala reflectă deprinderile etice ale omului	5	9,80	3	5,88	
	9. Morala este cea mai importantă pentru om	5	9,80	5	9,80	
	10. Morala vizează cultura comportării	2	3,92	2	3,92	
	11. Răspunsuri evazive	4	7,84	1	1,96	
Item 3: <i>Care este raportul dintre conștiința morală și</i>	1. Aceste două componente mereu se întrepătrund	4	7,84	5	9,80	
	2. Conștiința morală și conduita morală formează cultura morală a elevului	3	5,88	5	9,80	
	3. Conștiința morală și conduita morală se datorează educației în familie	3	5,88	5	9,80	
	4. Conștiința morală și conduita morală formează personalitatea elevului	6	11,76	7	13,73	
	5. Conștiința morală și conduita morală funcționează simultan	7	13,73	8	15,69	
	6. Conștiința morală și conduita morală sunt elemente ale educației permanente	6	11,76	7	13,73	

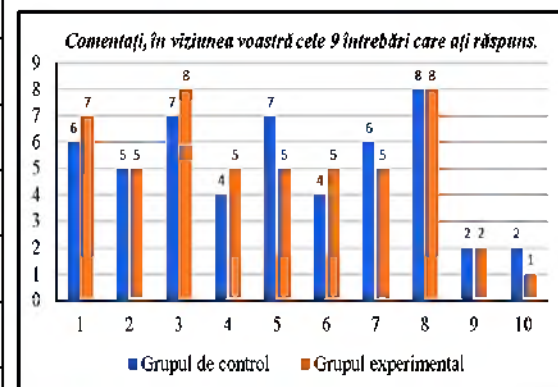
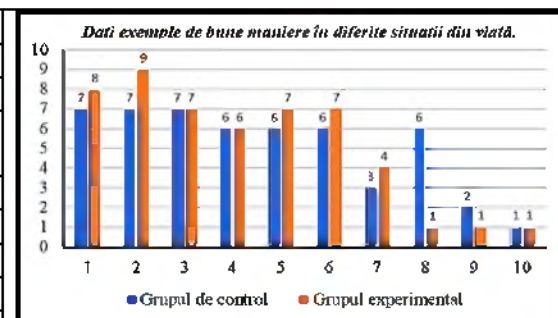
<i>conduita morală?</i>	7. Conștiința morală și conduita morală se regăsesc în activitatea elevului	4	7,84	4	7,84
	8. Conștiința morală și conduita morală tind spre adevăr	5	9,80	4	7,84
	9. Conștiința morală și conduita morală conduc la responsabilitate	3	5,88	3	5,88
	10. Conștiința morală și conduita morală dezvoltă cultura morală pe parcursul vieții	3	5,88	3	5,88
	11. Conștiința morală și conduita morală – elemente ale educației umane	3	5,88	0	0
	12. Conștiința morală și conduita morală se dezvoltă fără ca să dorească elevul	4	7,84	0	0
Item 4: <i>Enumeră câteva manifestări de conduită morală.</i>	1. Ajutorul unui prieten la nevoie, grijă față de colegi, părinți, ajutor reciproc, etc.	4	7,84	5	9,80
	2. Consider că conduita morală aparține oricărui om pe parcursul zilei	4	7,84	5	9,80
	3. Salutul, stima, toleranța, cumsecădia sunt exemple de conduită morală și de cultură morală	8	15,69	8	15,69
	4. Organizarea învățării în grupuri și perechi creează elevilor deschideri pentru conduita morală	6	11,76	7	13,73
	5. Relațiile dintre copii, părinți și învățători sunt elemente ale conduitei morale	3	5,88	4	7,84
	6. Grijă față de bunici, cei în vârstă și cei vulnerabili sunt elemente de conduită morală	3	5,88	4	7,84
	7. Calitățile umane: bunăvoința, binele, răbdarea, amabilitatea sunt exemple de conduită morală	3	5,88	2	3,92
	8. Cred, că conștiința morală de multe ori nu se racordează la conduita morală și exemplele de conduită morală sunt altele	4	7,84	4	7,84
	9. În familia noastră, adesea se discută , că cultura morală se formează anevoios fără credința religioasă	4	7,84	5	9,80
	10. Respectând regimul zilei, credem că sunt elemente de conduită morală	4	7,84	5	9,80
	11. Respectul față de oameni este o manifestare a conduitei morale	4	7,84	2	3,92
	12. Manifestarea conduitei morale are loc prin fapte morale	4	7,84	0	0
Item 5: <i>Ce înțelegi prin egoism și care este calitatea opusă lui?</i>	1. Egoismul poate fi material și spiritual	8	15,69	9	17,65
	2. Iubirea oarbă de sine este un egoism periculos	7	13,73	8	15,69
	3. Egoismul conduce la aroganță și zgârcenie	6	11,76	7	13,73
	4. Egoismul conduce la lăudăroșenie și agresivitate	5	9,80	6	11,76
	5. Egoismul în școală poate fi reeducat prin bunăvoință, răbdare, exemplu, binefacere, etc.	5	9,80	6	11,76
	6. Egoismul dezvoltă mândria de sine, invidia, neîncrederea în sine	6	11,76	6	11,76
	7. Egoismul este temelia îngâmării	5	9,80	6	11,76
	8. Egoismul distruge relațiile de prietenie, de învățare colaborativă	5	9,80	1	1,96
	9. Egoismul încurcă la dezvoltarea calităților morale ale personalității	4	7,84	2	3,92

Item 6: <i>Care este relația ta cu colegul de bancă, de clasă, de școală?</i>	1. Sunt optimist, curajos și mă împac cu tot felul de situații	6	11,76	7	13,73
	2. Vreau să stau în bancă cu o colegă care învață mai bine ca mine	6	11,76	8	15,69
	3. Totdeauna încerc să găsesc înțelegere, dar în unele cazuri ser sfaturi de la părinți și pedagogi	6	11,76	7	13,73
	4. Prefer să stau în bancă singur și în alte situații îmi place singurătatea	5	9,80	8	15,69
	5. Pentru că societatea nu are nevoie de „mulți”, comunic cu toți cei din jur	5	9,80	5	9,80
	6. Învățătoarea noastră ne învață să comunicăm în diferite situații ale vieții	7	13,73	7	13,73
	7. Vreau să comunic cu cei din jur, dar mă confrunt cu multe dificultăți	7	13,73	7	13,73
	8. Numai comunicarea este factorul decisiv în toate relațiile cu colegii de clasă și de școală	6	11,76	1	1,96
	9. Cele mai importante relații cu colegii de clasă se conturează în situații de învățare	2	3,92	1	1,96
	10. Deși se iscă mici conflicte, relațiile cu colegii sunt bune	1	1,96	0	0
Item 7: <i>Cum crezi comportamentul tău la recreație este un comportament de conduită sau cultură morală?</i>	1. Noi credem că, comportamentul nostru la recreație are elemente ale culturii morale	8	15,69	9	17,65
	2. Conduita morală a omului include în sine toate calitățile general-umane	8	15,69	9	17,65
	3. Sunt și devieri de la conduita morală a elevilor doar în număr mic	8	15,69	9	17,65
	4. Recreația face parte din mediul școlar și cere organizare din partea învățătorului	7	13,73	7	13,73
	5. Recreațiile totdeauna sunt remedii pentru manifestarea culturii morale ca componentă a conduitei morale	6	11,76	6	11,76
	6. Conduita morală la recreațiile școlare depinde de managementul clasei de elevi	6	11,76	5	9,80
	7. Conduita morală la recreațiile consolidează relațiile interpersonale între elevi	5	9,80	5	9,80
	8. Recreațiile școlare sunt elemente ale educației pentru sănătate și fac parte din conduita morală	1	1,96	0	0
	9. În toate condițiile vieții conduita morală este cu noi	1	1,96	0	0
	10. În zilele noastre conduita morală își pierde actualitatea	1	1,96	1	1,96
Item 8: <i>Dați exemple de conduită morală în afara școlii.</i>	1. Salutul sub diferite aspecte în comunități ale comunei	4	7,84	5	9,80
	2. Respectul și stima față de orice persoană	4	7,84	5	9,80
	3. Ajutorul reciproc în familie și în afara familiei	5	9,80	5	9,80
	4. Voluntariatul în instituții cu copii defavorizați	5	9,80	5	9,80
	5. Voluntariatul în ajutor în gospodăriile oamenilor în vârstă	6	11,76	6	11,76
	6. Sprijin și ajutor în educația fraților și surorilor mai mici	7	13,73	8	15,69
	7. Îngrijirea animalelor și păsărilor în familie	5	9,80	6	11,76
	8. Îngrijirea plantelor din grădină și a florilor în casă	5	9,80	6	11,76
	9. Ajutor sub diferite aspecte agricultorilor din localitate	5	9,80	4	7,84
	10. Ocrotirea faunei și florei din localitate	5	9,80	1	1,96
Item 9:	1. Nu vorbim cu mâncarea în gură	7	13,73	8	15,69

<i>Dați exemple de bune maniere în diferite situații din viață.</i>	2. Nu ridicăm vocea, calm explicăm pe îndelete	7	13,73	9	17,65
	3. Permite celor mai în vârstă și „sexului frumos” să iasă și să intre pe ușă	7	13,73	7	13,73
	4. La masă trebuie evitat zgomotul, sorbitul, ciocnitul tacâmurilor	6	11,76	6	11,76
	5. Cu persoanele mai în vârstă ne adresăm: Dumneata, Dumneaei, Dumneavoastră și nu „tu” sau „voi”	6	11,76	7	13,73
	6. Felul cum vorbim la telefon poate fi o manieră pozitivă, dar și una negativă	6	11,76	7	13,73
	7. Replicile ca răspuns celor mai în vârstă sunt maniere nedorite	3	5,88	4	7,84
	8. Maniera negativă de a nu pregăti lucrul pentru acasă dat de învățător	6	11,76	1	1,96
	9. Emoțiile sunt instrumente de reglare a manierelor	2	3,92	1	1,96
	10. Credem că orice manieră este un element al culturii morale	1	1,96	1	1,96
	Item 10: <i>Comentați, în viziunea voastră cele 9 întrebări care ați răspuns.</i>	1. Credem că întrebările au vizat educația morală	6	11,7	7
2. Menționăm, că toate întrebările țin în primul rând de conștiința și conduita morală		5	9,80	5	9,80
3. Subiectele la care am răspuns sunt orientate spre formarea moralității elevilor		7	13,73	8	15,69
4. Noi vedem în aceste răspunsuri, că educația morală este în permanență cu omul		4	7,84	5	9,80
5. Probabil toate aceste situații în care se află elevul cu manifestările sale și elemente ale culturii morale care se dezvoltă în cadrul educației		7	13,73	5	9,80
6. Am conștientizat că bunătatea, demnitatea, responsabilitatea, manierele fac parte din cultura neamului		4	7,84	5	9,80
7. Frumosul lecțiilor învățate, antrenamentele pentru sănătate și mersul la biserică sunt specifice omului ca elemente ale culturii		6	11,76	5	9,80
8. Toate mișcările omului contribuie la cultura muncii		8	15,69	8	15,69
9. Sunt bune toate experimentele și exemplele care conduc la dezvoltarea culturală a personalității		2	3,92	2	3,92
10. Parteneriatul familie-școală-biserică și mass-media, cu siguranță dezvoltă cultura morală a personalității		2	3,92	1	1,96

În dependență de datele furnizate în etapele de constatare și de validare experimentală apreciem o creștere a nivelului de conștientizare a schimbărilor *comportamentale* în baza *atitudinilor valorice* indicate în comportamentele culturii morale a elevilor claselor primare.

Conștientizarea proceselor de formare a ***culturii morale*** reprezintă un construct de relații generate de rolul profesorului prin personalitatea elevului în cadrul acțiunilor de învățare care au condus la creșterea unor performanțe de modelare a comportamentelor ***culturii morale*** comparând grupul experimental cu grupul de control. Rezultatele înregistrate în etapa de validare au confirmat realizarea obiectivelor și soluționarea problemei științifice a cercetării.

Obiectivele experimentului de validare (2022-2024) a avut ca scop compararea și interpretarea rezultatelor înregistrate de eșantionul experimental (EE) și de control (EC) a unor performanțe în formarea culturii morale la elevii claselor a treia antrenați prin activitățile propuse de Programul de formare a culturii morale și a Modelului pedagogic care au evidențiat unele diferențe statistice în favoarea responsabilităților din eșantionul experimental.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Procesul formării conștiinței morale în școală este o activitate complexă și deliberată, care vizează dezvoltarea convingerilor, sentimentelor și comportamentelor morale ale elevilor. Acesta se realizează printr-o combinație atentă a metodelor și tehnicilor educaționale, adaptate vârstei școlare mici, având drept scop ghidarea corectă a copiilor de către învățător, în contextul social și educațional actual, unde cultura morală reprezintă un fundament esențial pentru dezvoltarea societății. În urma acestui proces, au fost trase următoarele concluzii generale:

1. *Obiectivele educației morale* include două direcții: a) la nivelul „teoretic” al educației morale: formarea percepțiilor, reprezentărilor, noțiunilor, judecăților și raționamentelor morale; însușirea și aprofundarea normelor morale, ajungând la un nivel teoretic superior; dezvoltarea sentimentelor morale și a trăsăturilor volitive morale; integrarea normelor morale, a judecăților, raționamentelor, sentimentelor și trăsăturilor volitive într-o unitate coerentă, la nivelul convingerilor morale; b) la nivelul „practicii” educației morale, obiectivele sunt: formarea deprinderilor morale, care să fie aplicate în viața cotidiană; dezvoltarea atitudinilor morale, afective și motivaționale, care să susțină acțiunile morale; formarea atitudinilor morale caracteriale, care integrează „obișnuințele morale” în structura personalității, determinând astfel consecvența și coerența comportamentului moral al elevului.

2. Studiul a evidențiat atât problemele legate de conștientizarea responsabilității în educația morală a elevilor, cât și pregătirea acestora pentru acest demers educativ. S-a constatat că cultura morală, în plan pedagogic, reprezintă un sistem de relații subiective ce implică componente acțional-cognitive, afective și comportamentale de natură morală. Atitudinile morale reflectă valoarea și semnificația personală, de grup și socială a fenomenelor, proceselor și obiectelor din societate și natură, din viața socio-umană.

3. Au fost identificate ideile dominante, generate de rolurile și statutul profesorului în învățământul primar, de principiile specifice acestui nivel educațional, de valorile esențiale ale educației morale, precum și de nevoile legate de dezvoltarea moralității. Acestea conturează direcțiile fundamentale în procesul de formare a conștiinței și conduitei morale, ca elemente ale culturii morale la elevii claselor primare.

4. Dintre *proprietățile* culturii morale, putem enumera: ***orientarea***, care reflectă modul în care atitudinile sunt structurate atât pe verticală (ierarhic) cât și pe orizontală (în raport cu alte atitudini), fiind folosite pentru proiectarea strategiilor de influențare socială; ***valența atitudinală***, care se referă la locul ocupat de atitudine în raport cu dimensiunile evaluative și afective; și ***intensitatea***,

care desemnează locul pe care îl ocupă atitudinile pe scalele continue și bipolare, de tipul „favorabil/defavorabil” sau „pozitiv/negativ”, utilizate pentru a le măsura.

5. Experimentul pedagogic a fost realizat în cadrul activităților școlare și extrașcolare, în cadrul Programului de formare a culturii morale, cu accent pe competența didactică la elevii claselor primare. Principalele criterii de evaluare a procesului educațional au inclus: reacțiile elevilor față de normele de conduită stabilite, manifestarea responsabilității și datoriei; pentru părinți, evaluarea s-a axat pe nivelul de înțelegere a particularităților vârstei școlare, conștientizarea caracteristicilor educației și motivația acestora în formarea atitudinilor morale.

6. În baza experimentului și a Programului de formare a culturii morale în perspectiva competenței pedagogice la elevii claselor primare, au fost identificate trăsături esențiale ale atitudinii ca element component al culturii morale. Atitudinile pot fi măsurate indirect, prin comportamentele și reacțiile psihofiziologice observabile. Ele constituie un ansamblu de elemente cognitive asociate cu un obiect, la care se adaugă evaluări pozitive sau negative. Atitudinile sunt precursori ale comportamentului, influențând reacțiile conștiente și adaptate ale individului față de obiectele sau fenomenele legate de acele atitudini. De asemenea, atitudinile reflectă poziția unei persoane față de acceptarea sau respingerea unor obiecte, fenomene, persoane, grupuri sau instituții, cu o intensitate variabilă.

7. În urma rezultatelor obținute, reiterăm că educația morală implică schimbarea și dezvoltarea componentelor atitudinilor. Mai simplu spus, educația poate fi definită ca un proces orientat spre formarea atitudinilor valorice, care includ componentele cognitive, afective și comportamentale. Acest proces se bazează pe strategii specifice de dezvoltare a fiecărei componente: cognitivă, afectiv-emoțională și comportamentală.

8. S-a demonstrat că trăirea morală nu poate fi învățată teoretic, ci trebuie trăită și experimentată direct. Așa cum spunea Ernest Bernea: „Dincolo de predarea cunoștințelor necesare, educația trebuie să se concentreze pe formarea conștiinței, a atitudinilor, a gustului, a caracterului și a stilului de viață”. Educația trebuie să vizeze înaintea de toate omul ca ființă vie și completă, iar actul pedagogic trebuie să fie axat pe întreaga condiție umană. În concluzie, educația nu trebuie să fie dedicată doar exercițiului abstract al inteligenței, nici exclusiv memoriei, ci trebuie să fie una integrată, care să cultive toate funcțiile sufletești, promovând atât virtuțile intelectuale, cât și pe cele morale.

9. Problema științifică soluționată rezidă în fundamentarea teoretică și aplicativă a funcționalității Modelului pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice. Prin implementarea Programului pedagogic s-a reușit sporirea nivelului de formare a convingerilor și comportamentelor morale ca elemente ale culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice.

Recomandări:

1. Modelul pedagogic de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice ce poate fi aplicat în activitățile extradidactice și extrașcolare în ciclul învățământului primar și gimnazial. Cadrelor didactice din învățământului primar și gimnazial li se propun sugestii metodologice de proiectare și realizare a valorilor etnoculturale în conformitate cu Programul de formare a culturii morale ce direcționează formarea culturii morale în condițiile actuale ale educației elevilor.

2. Inițierea elevului în cultura națională pornind de la cultura morală, realizată în mod spontan în familie trebuie continuată în forme organizate după o metodologie științifică în ciclul învățământului primar.

3. Instituțiilor de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice: recomandăm

instruirea cadrelor didactice în vederea utilizării strategiei de formare a motivației pentru învățare. Implementarea Modelului pedagogic de formare a culturii morale la elevii claselor primare în cadrul procesului educațional.

4. Cercetărilor în domeniul științelor educației/al științelor socio-umane: extinderea perspectivelor de abordare a culturii morale pentru învățare și dezvoltarea în mediul școlar.

5. Conceptorilor de produse curriculare: dezvoltarea și adaptarea în curricula, manuale, ghiduri a unor strategii de formare a culturii morale.

6. Valorificarea și reflectarea reperelor conceptuale în formarea atitudinilor morale orientate prin strategiile în domeniul învățământului pe competențe trebuie să se contureze adecvat semnificația și influența atitudinilor morale care sunt factorul prioritar în formarea personalității elevilor de vârstă școlară mică.

Cercetarea realizată își definește identitatea științifică prin:

- Demersurile conceptuale deduse din analiza abordărilor teoriilor și paradigmatelor cu privire la conceptele de formare a culturii morale la elevii claselor primare;
- Cadrul conceptual și metodologic de formare a culturii morale din perspectiva comunicării pedagogice;
- Instrumente metodologice de formare a culturii morale la elevii claselor primare;
- Profesionalizarea cadrelor didactice ca bază pentru procesul de formare a culturii morale la elevii claselor primare;
- Instrumentarul de evaluare a elevilor sub diferite aspecte;
- Matricea de profesionalizare a culturii morale la elevii claselor primare;
- Modelul pedagogic și Programul de formare a culturii morale la elevii claselor primare din perspectiva comunicării pedagogice;
- Ghidul metodologic de formare a culturii morale elevilor din învățământul primar.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. ALLPORT, G. *Structura și dezvoltarea personalității*, București, EDP, 1991, 580 p.
2. BLAGAL., *Trilogia culturii*, București: Editura pentru Literatură Universală- 1969, 365 p.
3. BOROZAN, M. și IORDACHESCU, V. *Dimensiuni actuale ale educației axiologice*. În: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice Psihopedagogie și management educațional*. Voi. 5, 27-28 februarie 2021, Chișinău. Chișinău. Republica Moldova: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp. 35-38. ISBN 978-9975-76-322-6.
4. BUNDĂ, C. și SILISTRARU, N. *Învățătorul: autoritate, lider sau model de formare al personalității elevilor din clasele primare*, În: *Acta et Commentationes, Sciences of Education*, nr. 1(19), 2020 ISSN 1857-0623 p. 62-71 E-ISSN 2587-3636.
5. CADRUL DE REFERINȚĂ AL CURRICULUMULUI NAȚIONAL.
6. CALANCEA, A. *Psihologia personalității*, „Tipografia centrală”, Chișinău, 2006, 271 p. ISBN 9975-78-416-X.
7. CALLO, T. *O pedagogie a integralității: Teorie și practică*. Chișinău: CEP USM, 2007. I 71 p.
8. CAPCELEA, V. *Etica comportamentului civilizată*, București, 2016, Prouniversitaria 202 p.
9. CĂLIN, M. *Teoria educației*, Editura AII, București, 1996, 110 p.
10. CODUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA, art. 138, Chișinău, 2014.
11. CRISTEA, S. *Dicționar enciclopedic de pedagogie*, București: Ed: Didactică, 2015, 831 p.
12. CUZNEȚOV, L. *Filosofia și axiologia educației*. Chișinău: Tipografia U.P.S. „I. Creangă”,

2017. 121 p.
13. DEWEY, J. *Democrație și educație*, București: ed. Didactică și pedagogică , 1992.
  14. DEWEY, J. *Experiență și educație*, Bourreller, Paris, 1947.
  15. DURKHEIM, E. *Educație și sociologie*. Editura Didactica și Pedagogică. 1980. 109p.
  16. EZECHIL, L. *Comunicarea educațională în context școlar*. București; E.D.P., 2002, 184 p.
  17. HERBART, J. F. *Prelegeri pedagogice*, traducere de I.I. Gabrea și I.C. Petrescu, ediție îngrijită de Victoria C.Petrescu, studiu, note de Ion Gh. Stanciu, București, EDP, 1976, p. 17-18, 53,26.
  18. KANT, I. *Critica rațiunii pure*, Editura Iri, Bucuresti,1999.
  19. MACAVEI, E. *Tratat de pedagogie: propedeutică*. București: Editura Aramis. 2007. 256 p.
  20. MALIM, T. *Psihologia socială*, Editura Tehnică, București, 2003, 214 p.
  21. MASLOW, A. *Motivația și personalitatea*, Trad-RusuceanuA., București, EDitura Tei, 2013, 563 p.
  22. MÂMDÂCANU, V. *Arta comportamentului moral*, Chișinău, Editura Baștina-Radog, 2004.
  23. MITROFAN, N. *Aptitudinea pedagogică*, Editura Academiei, București, 1988, 213 p.
  24. NICOLA, I., *Tratat de pedagogie școlară*, Editura Aramis, București, 2003.
  25. PANICO, V. *Sisteme și subsisteme de atitudini către activitatea de învățare și autoînvățare*, În: Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova, seria „ Științe socioumaniste”, volumul III, Chișinău, 2016.
  26. PATRAȘCU, D, *Tehnologii educaționale*. Chișinău: ÎSFE-P. „Tipografia Centrală”, 2005. 704 p.
  27. PÂSLARU, V. *Principiul pozitiv al educației*. Chișinău: Civitas, 2003. 320 p.
  28. PESTALOZZI, I.H. *Cum își învață Gertruda copiii*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977, 152 p.
  29. PIAGET, J. *Judecata morală la copil*, Editura Codex, 2012.
  30. SADOVEI, L. *Orientări paradigmatică ale comunicării didactice*. În: Conferința Științifici Internațională Priorități actuale în procesul educațional a Universității de Stat din Moldova, 2011, pp. 462-471.
  31. SILISTRARU, N. *Metodologia experimentului pedagogic* (Ghid metodologic). Chișinău: US Tiraspol, 2022, 139 p. ISBN 978-9975-76-395-0.
  32. SPENCER, H. *Pedagogia Utilitară*. Editura Casa Școalelor. 1919, 100 p.
  33. STAN, E. *Despre pedepse și recompense în educație*, Iași: Institutul European, 2004.
  34. STROE, M. *Competența didactică*, București: Editura All 1999. 176 p.
  35. VÎGOTSKI, S.L. *Problema învățării și a dezvoltării intelectuale la vârsta școlară*. În: „Opere psihologice alese”, vol.I. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971, 348 p.
  36. VRABIE, D. *Psihologia educației*, Galați, Geneze, 2002, 262 p.

În limba engleză:

37. BUNDĂ, C. *The concept of competence in social and human sciences and pedagogy*. Journal of Romanian Literary Studies, nr.35/2023, pp.703-706.
38. DE VITO, J. Tremblei R. *Les fondaments de la communication humaine*, Montreal; Gaetan Morin 1991. 368 p.
39. MARBEAU, L. *Manuel des débats académiques*. Communication. Rhétorique. Oratoire, traduit par V Murariu, 1990, 63 p.
40. MEIRIEU, Ph. *Apprendre...Qui mais comment?* Paris: Editura EFS, 1987, 163 p.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. BUNDĂ, C., *Profesorul și formarea culturii morale la elevi*, Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională, Numărul 1-2(143-144) /2024/ISSN 1810-6455, Pag.67-71, <https://ibn.idsi.md/ro/pro-didactica>
2. BUNDĂ, C. și SILISTRARU, N. *Învățătorul: autoritate, lider sau model de formare al personalității elevilor din clasele primare*, În: Acta et Commentationes, Sciences of Education, nr. 1(19), 2020 ISSN 1857-0623 p. 62-71 E-ISSN 2587-3636.
3. BUNDĂ, C., *Un model al competenței manageriale în pedagogie*. Competența managerială de bază – învățarea organizațională În: Acta et commentationes (Științe ale Educației) pp. 142-151
4. BUNDĂ, C., The concept of competence in social and human sciences and pedagogy, În: Journal of Romanian Literary Studies, nr.35/2023, pp.703-706.
5. BUNDĂ, C., *Competența didactică în context general și specific, cu referință la învățământ primar*, În: Conferința științifică cu participare internațională Tradiție și inovare în cercetare științifică Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți din 7 octombrie 2022.
6. BUNDĂ, C., *Competențe didactice ale profesorului*, În: "Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice", pp. 15-20 Vol. 5. 2020. Chișinău, Republica Moldova. ISBN 978-9975-76-302-8.
7. BUNDĂ, C., *Factorii și mijloacele educației morale a elevilor*, În: "Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice" Chișinău, Moldova, 26-27 februarie 2022, CZU: 37.034:371.212, pp. 143-147.
8. BUNDĂ, C., *Profesorul și elevii: atitudini și implicare*, În: 12th International Symposium- Public Responsibility in Education, Constanța, 2021.
9. BUNDĂ, C. *Profesorul și formarea culturii morale la elevii din învățământul primar*, În Simpozion Științific Internațional dedicat doctoranzilor, masteranzilor și cadrelor didactice „Aspecte, orientări și perspective ale științelor educației în societatea contemporană” 1 februarie 2020, Bacău, România ISBN 978 606 063 003 6, pp. 180- 189
10. BUNDĂ.C., *Învățătorul formează moralitatea și valorile la elevi*, În: Conferința "Învățământ superior: tradiții, valori, perspective", Chișinău, Moldova, 29-30 septembrie 2020, Vol.2, pp. 36-39.
11. BUNDĂ, C., *Conceptul de competență în lingvistică*. În Revista Asociației Generale a Învățătorilor din România (AGIRO), nr. 18, august 2022 ISSN 1844 – 7899 Editura Hoffman pp 35-36

**ADNOTARE
BUNDA CARMEN**

Formarea culturii morale la elevii din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice

Teza de doctor în științe ale educației, Chișinău 2024

Structura tezei: Conținutul tezei cuprinde: adnotare (în limba română și engleză), lista tabelelor, lista figurilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie alcătuită din 166 de titluri, 17 anexe, un total de 138 pagini care alcătuiesc corpul principal al lucrării de cercetare.

Cuvinte cheie: morală, etică, educație morală, cultură morală, elev, profesor, valori, curriculum, formare, dezvoltare, model pedagogic, competență pedagogică.

Domeniul cercetării: Teoria generală a educației.

Scopul cercetării constă în stabilirea fundamentelor pedagogice de elaborare și experimentare a Modelului pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice.

Obiectivele cercetării: elucidarea noțiunii de competență, competență pedagogică, cultură morală; identificarea principiilor și a condițiilor de formare a culturii morale la elevii din învățământul primar; stabilirea reperelor formării conștiinței și conduitei morale ca nucleu a culturii morale la elevii din învățământ primar din perspectiva curriculară; stabilirea metodologiei de formare a competenței didactice în contextul formării culturii, conștiinței și conduitei morale la elevi; elaborarea Modelului pedagogic și a Programului de formare a culturii morale la elevii din învățământ primar.

Noutatea și originalitatea științifică. Rezultă din modul în care sunt definite, analizate și valorificate în context *general* (delimitat și analizat la nivel de *competență pedagogică* și de *cultură morală*) și *specific* (analizat la nivel de curriculum școlar primar, de treaptă a învățământului, de cultură morală care poate fi dobândită, formată și dezvoltată în acord cu *psihologia școlarului mic*); au fost aprofundate și corelate în construcția *Modelului pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice*.

Rezultatele științifice obținute în cercetare: rezidă în fundamentarea teoretică și aplicativă a funcționalității Modelului pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice, prin implementarea Programului pedagogic s-a reușit sporirea nivelului de formare a convingerilor și comportamentelor morale ca elemente ale culturii morale din perspectiva competenței pedagogice.

Au fost operaționalizate prin metodologia de cercetare utilizată bazată pe analiza textelor curriculare și aprofundate (din literatura de specialitate și din documentele curriculare oficiale) și prin experimentul pedagogic realizat în final pentru validarea, aplicarea și perfecționarea Modelului pedagogic și a Programului de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice.

Semnificația teoretică a cercetării: este probată la nivelul construcției Modelul pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice, fundamentat conceptual și metodologic la nivelul legăturilor dintre: *competența pedagogică* (fundamentată psihologic, sociologic și managerial) - *competența didactică* (fundamentată psiho-genetic, socio-cultural și practic la nivel de curriculum *național*) - cultura morală a elevilor din învățământul primar (fundamentată axiologic, teleologic, metodologic și normativ) care susțin tehnologia educației morale, eficientă în învățământul primar (prin scop general, conținuturi specifice, strategii (care includ forme, metode, stiluri - adecvate).

Valoarea practică este probată în procesul de aplicare și experimentare a Modelul pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice, permite perfecționare permanentă a *culturii și a educației morale* în contextul învățământului primar, perfecționare bazată pe exersarea competenței pedagogice a profesorului, în mod special la nivel de metodologic / tehnologie a instruirii școlare

Implementarea rezultatelor obținute în procesul didactic, în contextul specific învățământului primar realizată în contextul valorificării Modelul pedagogic de formare a culturii morale a elevilor din învățământul primar din perspectiva competenței pedagogice în activitatea de proiectare curriculară a activităților școlare și extrașcolare, determinate de curriculumul pentru învățământul primar, cu aplicații speciale la nivel de *tehnologie a instruirii* din Județul Ilfov Școala Gimnazială Nr1 Ciorogârla, România.

**ANNOTATION
BUNDA CARMEN**

**The formation of moral culture in primary education students from the perspective
of pedagogical competence**

Doctoral thesis in educational sciences, Chisinau 2024

Structure of the thesis: The content of the thesis includes: annotation (in Romanian and English), list of tables, list of figures, introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 166 titles, 17 annexes, a total of 138 pages that make up the main body of the research paper.

Keywords: moral, ethics, moral education, moral culture, student, teacher, values, curriculum, training, development, pedagogical model, pedagogical competence.

Research field: General theory of education.

The purpose of the research is to establish the pedagogical foundations for the development and experimentation of the Pedagogical Model for the formation of moral culture in primary school students from the perspective of pedagogical competence.

Research objectives: elucidation of the notion of competence, pedagogical competence, moral culture; identification of the principles and conditions for the formation of moral culture in primary school students; establishment of benchmarks for the formation of moral consciousness and conduct as the core of moral culture in primary school students from a curricular perspective; establishment of the methodology for the formation of didactic competence in the context of the formation of moral culture, consciousness and conduct in students; development of the Pedagogical Model and the Program for the formation of moral culture in primary school students.

Scientific novelty and originality. It results from the way in which they are defined, analyzed and valued in a general context (delimited and analyzed at the level of pedagogical competence and moral culture) and specific (analyzed at the level of the primary school curriculum, of the level of education, of the moral culture that can be acquired, formed and developed in accordance with the psychology of the young schoolchild); they were deepened and correlated in the construction of the Pedagogical Model for the formation of the moral culture of primary school students from the perspective of pedagogical competence.

The scientific results obtained in the research: reside in the theoretical and applicative substantiation of the functionality of the Pedagogical Model for the formation of the moral culture of primary school students from the perspective of pedagogical competence, through the implementation of the Pedagogical Program, the level of formation of moral beliefs and behaviors as elements of moral culture from the perspective of pedagogical competence was achieved.

They were operationalized through the research methodology used based on the analysis of curricular and in-depth texts (from specialized literature and official curricular documents) and through the pedagogical experiment finally conducted to validate, apply and improve the Pedagogical Model and the Program for the formation of the moral culture of primary school students from the perspective of pedagogical competence.

Theoretical significance of the research: is proven at the level of construction The Pedagogical Model for the formation of the moral culture of primary school students from the perspective of pedagogical competence, conceptually and methodologically substantiated at the level of the links between: pedagogical competence (psychologically, sociologically and managerially based) - didactic competence (psycho-genetically, socio-culturally and practically based at the national curriculum level) - moral culture of primary school students (axiologically, teleologically, methodologically and normatively based) that support the technology of moral education, effective in primary school (through general purpose, specific contents, strategies (which include forms, methods, styles - appropriate).

The practical value is proven in the process of applying and experimenting with the Pedagogical Model for the Formation of the Moral Culture of Primary School Students from the Perspective of Pedagogical Competence, allows for permanent improvement of moral culture and education in the context of primary school, improvement based on the exercise of the teacher's pedagogical competence, especially at the methodological / technological level of school instruction

Implementation of the results obtained in the didactic process, in the specific context of primary school, carried out in the context of valorization of the Pedagogical Model for the Formation of the Moral Culture of Primary School Students from the Perspective of pedagogical competence in the curricular design activity of school and extracurricular activities, determined by the curriculum for primary education, with special applications at the level of instructional technology in Ilfov County Secondary School No. 1 Ciorogârla, Romania.

BUNDĂ CARMEN

**FORMAREA CULTURII MORALE LA ELEVII DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR DIN
PERSPECTIVA COMPETENȚEI PEDAGOGOCE**

Specialitatea 531.01. – Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar:
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar:

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj: 50 ex.
Comanda nr.

Rezumatul a fost tipărit la Tipografia „Pulsul Pieței”, din Chișinău, str. Gh. Iablocikin, 5